

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Кафедра журналістики

Руслана Савчук

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МОВА ЗМІ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЖУРНАЛІСТИКА»**

**Івано-Франківськ
2017**

УДК 811.161.2

ББК 81.2Укр

*Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
(протокол № 1 від 7 вересня 2017 р.)*

Рецензенти:

О. А. Мітчук – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри реклами і мови ЗМІ, декан факультету журналістики ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука».

Н. Я. Іванишин – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Савчук Р. Л. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Мова ЗМІ» для студентів II курсу спеціальності «Журналістика» / Руслана Любомирівна Савчук. – Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2017. – 128 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра журналістики, а також вимог кредитно-модульної організації навчального процесу. Містять відомості про структуру курсу «Мова ЗМІ», плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та питання для самоперевірки, теми повідомлень, список літератури, тематику наукових робіт та рекомендації до їх написання, програмові вимоги до іспиту.

Видання призначено для студентів II курсу спеціальності «Журналістика» денної форми навчання.

© Савчук Р. Л., 2017

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Практичне заняття № 1. Предмет, мета і завдання курсу «Мова ЗМІ». Мовна ситуація в Україні.....	8
Практичне заняття № 2. Природа, функції та будова мови. Науки про мову.....	13
Практичне заняття № 3. Фонетика. Фонологія. Орфоепія.....	18
Практичне заняття № 4. Графіка та орфографія української мови.....	23
Практичне заняття № 5. Лексикологія. Слово як номінативна одиниця мови.....	28
Практичне заняття № 6. Словниковий склад української мови. Функціональні стилі.....	33
Практичне заняття № 7. Фразеологія. Лексикографія.....	39
Практичне заняття № 8. Морфеміка і словотвір.....	44
Практичне заняття № 9. Морфологія як наука про частини мови. Іменник. Прикметник.....	49
Практичне заняття № 10. Числівник. Займенник	54
Практичне заняття № 11. Дієслово. Прислівник.....	59
Практичне заняття № 12. Службові частини мови: прийменник, сполучник, частка. Вигук.....	65
Практичне заняття № 13. Синтаксис і пунктуація української мови. Словосполучення.....	71
Практичне заняття № 14. Речення як одиниця синтаксису. Головні та другорядні члени речення.....	76
Практичне заняття № 15. Односкладні речення та їх типи. Просте ускладнене речення.....	82
Практичне заняття № 16. Складне речення. Типи складних речень.....	88
Практичне заняття № 17. Способи відтворення чужого мовлення.....	94

Практичне заняття № 18. Текст. Дискурс.....	99
Тематика наукових робіт.....	105
Рекомендації до написання наукової роботи.....	109
Програмові вимоги до іспиту з курсу «Мова ЗМІ».....	119

ВСТУП

«Мова ЗМІ» – одна з провідних дисциплін, що тісно пов'язана з професійною підготовкою фахівців-журналістів в Україні. Це зумовлює її зв'язок фактично з усіма лінгвістичними («Вступ до мовознавства», «Практикум з української мови», «Культура усного мовлення», «Стилістика української мови», «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ» тощо) та суто журналістськими («Вступ до журналістики», «Теорія журналістики», «Теорія і методика журналістської творчості», «Жанри журналістики», «Комунікаційні технології» тощо) дисциплінами, що враховується й використовується під час викладання.

Мета курсу «Мова ЗМІ» – поглибити й закріпити знання студентів-журналістів із теоретичних основ сучасної української літературної мови; сприяти оволодінню мовними нормами; ознайомити з лексико-граматичними особливостями організації текстів різних жанрів ЗМІ в цілому та принципами відбору; сформувати навички правильного використання лінгвістичних засобів залежно від сфери й мети спілкування та роботи з журналістськими текстами.

Завдання дисципліни:

1. Систематизувати теоретичні знання студентів про формування та розвиток української мови, принципи її організації та функціонування.
2. Сприяти практичному удосконаленню культури усного й писемного мовлення майбутніх журналістів.
3. Детальніше розглянути проблемні питання фонетики, фонології, морфеміки, словотвору, пунктуації сучасної української літературної мови.
4. Показати своєрідність функціонування орфоепічних та орфографічних норм української мови, лексики, фразеології, граматики.
5. Навчити студентів характеризувати мовностилістичні особливості журналістських текстів різних жанрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- суть понять «літературна мова», «національна мова», «державна мова», «офіційна мова», «рідна мова», «мова ЗМІ»;
- норми сучасної української літературної мови;
- специфіку публіцистичного стилю та його жанрів;
- предмет фонетики української мови, її визначення, практичну цінність та зв'язок з іншими лінгвістичними дисциплінами; систему фонем української мови та їх звукову реалізацію;
- правила орфоепії української мови;
- основні відомості з історії української графіки й орфографії;
- дефініції та властивості мовних одиниць, що входять до лексичної та фразеологічної систем української мови;
- принципи побудови статей у словниках різних типів;
- морфемний склад слова, засоби та способи словотвору;
- граматичні категорії самостійних і службових частин мови;
- предмет і завдання синтаксису, його основні одиниці;
- особливості пунктуації української мови;
- основи редагування тексту.

вміти:

- виступати з доповідями і повідомленнями перед аудиторією за результатами власної пізнавальної діяльності, дотримуючись норм сучасної української літературної мови;
- дискутувати, переконливо аргументуючи особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими моральними й етичними нормами;
- писати публіцистичні тексти, добираючи відповідні мовні засоби, виражаючи своє ставлення, враховуючи ситуацію спілкування, зокрема адресата;
- орієнтуватися в сучасних лексикографічних джерелах і використовувати їх у практичній діяльності;

➤ редагувати неправильно побудовані речення, виправляти мовні помилки в ЗМІ.

Форма контролю – екзамен, який складається із теоретичних питань та практичних завдань (у тестовій формі).

У запропонованому навчально-методичному виданні подано плани практичних занять із дисципліни «Мова ЗМІ», завдання для самостійної роботи, питання для самоперевірки, теми повідомлень, список літератури (основна та додаткова) до кожного практичного заняття, програмові питання до іспиту. Вміщено тематику наукових робіт та вимоги до їх написання.

Методичні рекомендації покликані допомогти студентам спеціальності «Журналістика» денної форми навчання у процесі їхньої фахової підготовки, окреслити шляхи розв'язання різноманітних мовленнєвих питань, що виникають у журналістській практиці.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Предмет, мета і завдання курсу «Мова ЗМІ».

Мовна ситуація в Україні

1. Зміст і структура курсу «Мова ЗМІ», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Поняття національної та літературної мови. Ознаки літературної мови.
3. Культура мови і культура мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
4. Мовна норма. Типи мовних норм.
5. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
6. Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.
7. Геноцид – етноцид – лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та в інших державах.
8. Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть статтю в газету про культуру мовлення сучасної молоді. Розкрийте такі питання:
 - правильність мовлення (дотримання мовних норм);
 - доречність (добір мовних засобів, що відповідає змістові, експресії, меті повідомлення тощо);
 - чистота мовлення (відсутність слів-паразитів, діалектизмів, просторічної та жаргонної лексики, сленгізмів, канцеляризмів, запозичених слів, уникнення суржику);
 - виразність (вміння застосовувати виражальні засоби звукового мовлення – логічний наголос, видозміни голосу, паузи, емоційну тональність тощо);
 - багатство мовлення (лексичні, фразеологічні, словотворчі, граматичні, стилістичні ресурси мови);

➤ точність (правильний вибір слів, знання їх лексичних значень; чіткість синтаксично-сміслових зв'язків між членами речення тощо);

➤ рекомендації щодо вдосконалення мовлення.

2. Охарактеризуйте основні проблеми культури мови у ЗМІ.
3. Окресліть власні погляди на мовну ситуацію в Україні.
4. Проаналізуйте мовну політику сучасних регіональних ЗМІ.
5. Опрацюйте статті:

Єрмоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця [Електронний ресурс] / Світлана Єрмоленко // *Культура слова*. – 2013. – Вип. 79. – С. 123–125. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_79_18

Заліпська І. Порушення літературних норм у мові прямого ефіру [Електронний ресурс] / Ірина Заліпська // *Культура слова*. – 2016. – № 84. – С. 151–160. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/122950/19-Zalipska.pdf?sequence=1>

Питання для самоперевірки:

1. Яка роль курсу «Мова ЗМІ» в професійній підготовці студентів-журналістів?
2. Поясніть терміни «національна мова», «літературна мова», «рідна мова», «державна мова», «офіційна мова», «мова ЗМІ».
3. Назвіть ознаки літературної мови. Охарактеризуйте їх.
4. Що називають мовною нормою?
5. Назвіть типи мовних норм. Що вони врегульовують?
6. У чому полягає специфіка взаємодії мови та культури? Як пов'язані ці два феномени між собою?
7. Які ви знаєте основні комунікативні ознаки культури мовлення? Охарактеризуйте їх.
8. Від яких чинників залежить авторитет мови? Чи є українська мова престижною у світі? Поясніть.
9. У чому, на ваш погляд, важливість мовних обов'язків громадян України?
10. Що таке геноцид та етноцид?

11. Що таке лінгвоцид? Назвіть форми лінгвоциду в Україні.
12. Які вам відомі шляхи боротьби за українську мову і засоби протидії лінгвоциду?

Теми повідомлень:

1. Проблема походження української мови.
2. Літературна мова серед інших форм існування мови.
3. Українська діаспора. Українська мова за кордоном.

Основна література

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
2. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови / С. П. Бевзенко. – К., 1991. – 231 с.
3. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Львів : ЛНУ, 2000. – 68 с.
4. Літературна норма і мовна практика : монографія / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін.]; ред. : С. Я. Єрмоленко. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. – 320 с.
5. Лопушинський І. Державна мовна політика в Україні / І. Лопушинський. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 478 с.
6. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с. – (Альма-матер).
7. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч. посіб. / Олександр Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
8. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
9. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду : документи і матеріали / за ред. Л. Масенко ; упоряд. : Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька. – 2-ге вид., допов. – К. : Києво-Могилянська академія, 2006. – 399 с.

10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. / Марія Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова література

1. Биби́к С. Оновлена стильова норма засобів масової інформації / С. Биби́к // Українська мова. – 2016. – № 2. – С. 72–81.
2. Вишняк О. Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи (соціологічний аспект) / Олександр Вишняк. – К. : Інститут соціології НАН України, 2009. – 176 с.
3. Гречко О. Додержання лексичних та граматичних норм сучасної української літературної мови / О. Гречко // Дивослово. – 2016. – № 6. – С. 19–22.
4. Капелюшний А. О. Телебачення прямого ефіру: практика мовлення, типові помилки : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2011. – 400 с.
5. Куць О. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. / О. Куць. – Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2004. – 276 с.
6. Лизанчук В. В. Журналістська діяльність у контексті утвердження української мови як державної / В. В. Лизанчук // Стиль і текст : наук. зб. / за ред. В. В. Різуна ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 6–14.
7. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір / Лариса Масенко. – К. : Вид. дім «КМ Академія»; Всеукраїнське т-во «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, 2004. – 163 с.
8. Масенко Л. Т. Мова і політика / Л. Т. Масенко. – 2-ге вид., доп. – К. : Соняшник, 2004. – 120 с.
9. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. – К. : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 398 с.
10. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика. Діапазон можливостей політичної лінгвістики / Л. Нагорна. – К. : СПЕД НАН України, 2005. – 320 с.
11. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи та правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» / Г. П. Півторак. – К. : Арістей, 2004. – 180 с.

12. Радевич-Винницький Я. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання : монографія / Ярослав Радевич-Винницький. – К. ; Дрогобич : Посвіт, 2011. – 590 с.
13. Радевич-Винницький Я. Лінгвоцид як форма геноциду / Ярослав Радевич-Винницький. – К. : Укр. вид. спілка ім. Ю. Липи, 2011. – 78 с.
14. Радевич-Винницький Я. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України / Я. Радевич-Винницький, В. Іванишин. – 5-е вид., виправ., доп. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. – 120 с.
15. Ріпей М. В. Порушення лексичної норми на сторінках газет / М. В. Ріпей // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 101. – С. 107–110.
16. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. / О. А. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
17. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови / О. Ткачук // Дивослово. – 1998. – № 2. – С. 10–13.
18. Ющук І. Про походження української мови / І. Ющук // Дивослово. – 1995. – № 1. – С. 27–33.
19. Яценко А. Мовні питання в сучасному інформаційному просторі як визначальні чинники мовної ситуації в Україні / Андрій Яценко // Актуальні проблеми регіональних ЗМІ. – Т. 3. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – С. 157–158.
20. Яцимірська М. Г. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття / М. Г. Яцимірська // Актуальні проблеми журналістики : зб. наук. праць. – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2001. – С. 485–490.
21. Яцимірська М. Г. Сучасний стан і перспективи функціонування державної мови в Україні / М. Г. Яцимірська // Мова і культура нації : зб. наук. праць. – Львів : Львівський Інститут внутрішніх справ, 2001. – С. 210–215.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2
Природа, функції та будова мови.
Науки про мову

1. Українська мова – одна із форм національної культури. Суспільний характер мови, її функції.
2. Мова як біологічне та психічне явище.
3. Мова і мислення.
4. Мова і мовлення.
5. Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.
6. Система і структура мови. Основні одиниці мови та їх функції. Поняття синхронії та діахронії.
7. Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки XXI ст., їх завдання та перспективи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прокоментуйте твердження: «Мова – універсальна, але користування нею вкрай індивідуальне» (П. Мовчан).
2. Напишіть замітку в газету про роль знаків у нашому житті, дотримуючись усіх мовних норм.
3. Поміркуйте над темою «Невербальна семіотика в телевізійній комунікації».
4. Опрацюйте статтю:
Капелюшний А. Медіалінгвістика в системі наук про ЗМІ [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2003. – Вип. 23. – С. 27–32. – Режим доступу: http://old.journ.lnu.edu.ua/movazmi/body/visnyk23/Statti_Kapeliushnyi.htm

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте зв'язки мови із суспільством.
2. Назвіть і охарактеризуйте основні функції мови.
3. За якими параметрами відбувається розрізнення мови і мислення?

4. Наведіть приклади чуттєво-образного, технічного та поняттєвого типів мислення.
5. За якими параметрами відбувається розрізнення мови і мовлення?
6. Сформулюйте визначення знака. Назвіть його основні ознаки та охарактеризуйте їх.
7. Розкрийте сутність найвідоміших класифікацій знаків.
8. Чи всі мовні одиниці можна вважати знаками?
9. Як називається наука, що вивчає структуру та функціонування різних знакових систем?
10. Проаналізуйте основні та проміжні рівні структури мови. Визначте, якими одиницями вони репрезентовані та які функції виконують.
11. Назвіть науки про мову.
12. Поясніть зміст термінів «семасіологія», «соціолінгвістика», «психолінгвістика», «комп'ютерна лінгвістика», «нейролінгвістика», «лінгвістична прагматика», «комунікативна лінгвістика», «когнітивна лінгвістика», «медіалінгвістика».

Теми повідомлень:

1. Типологічна та генеалогічна класифікації мов.
2. Українська етнолінгвістика.
3. Соціо- і психолінгвістика, комп'ютерна лінгвістика в системі новітніх комунікативних технологій.
4. Проблеми і завдання когнітивної лінгвістики.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.

3. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 284 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – К. : Академія, 2009. – 336 с. – (Альма-матер).
5. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. ; у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун ; за ред. А. П. Супрун. – К. : Ін Юре, 2008. – Ч. 1 : Мова, її будова та функції в суспільстві. – 168 с.
6. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посіб. ; у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун ; за ред. А. П. Супрун. – К. : Ін Юре, 2008. – Ч. 2 : Основні етапи розвитку науки про мову. – 224 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
8. Левицький А. Е. Вступ до мовознавства : навч. посіб. / А. Е. Левицький, А. В. Сингаївська, Л. Л. Славова. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 104 с.
9. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
10. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посіб. / І. П. Ющук. – К. : Рута, 2000. – 128 с.

Додаткова література

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія / Флорій Сергійович Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. / А. О. Білецький. – К. : «АртЕк», 1996. – 224 с.
4. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура / В. А. Глущенко // Мовознавство. – 2010. – № 6. – С. 32–45.

5. Голубовська І. О. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій / І. О. Голубовська, І. Р. Корольов. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 223 с.
6. Даниленко В. П. Введение в языкознание : курс лекцій / Валерий Петрович Даниленко. – М. : Флинта: Наука, 2010. – 288 с.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси / Віталій Вікторович Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
8. Загнітко А. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат / А. Загнітко, І. Кудрейко // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2009. – Вип. 46. – С. 16–26.
9. Єрмоленко С. Я. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць / С. Я. Єрмоленко. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2006. – 384 с.
10. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / М. Кочерган // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24–29.
11. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / укл. : Надія Бабиц, Олеся Жук. – Чернівці : Букрек, 2012. – 160 с.
12. Куранова С. І. Основи психолінгвістики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. І. Куранова. – К. : Академія, 2012. – 208 с. – (Альма-матер).
13. Манакін М. Мова і загальна симетрія універсуму / М. Манакін // Мовознавство. – 2011. – № 3. – С. 26–31.
14. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства / О. С. Мельничук // Мовознавство. – 1997. – № 2–3. – С. 3–19.
15. Пещак М. М. Нариси з комп'ютерної лінгвістики / М. М. Пещак. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 199 с.
16. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
17. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посіб. / Марія Олексіївна Стахів. – К. : Знання, 2008. – 245 [1] с.

18. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації [Електронний ресурс] / Л. І. Шевченко // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2013. – Вип. 26. – С. 3–12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2013_26_3.
19. Ющук І. П. Лекції зі вступу до мовознавства : навч. посіб. / І. П. Ющук. – К. : Вид-во Міжнар. ін-ту лінгвістики та права, 1995. – 112 с.
20. Яцимірська М. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти / Марія Яцимірська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2002. – № 453. – С. 363–368.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Фонетика. Фонологія.

Орфоепія

1. Предмет і завдання фонетики. Акустичні властивості звуків.
2. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. Мовний апарат.
3. Класифікація голосних та приголосних звуків.
4. Сегментні і суперсегментні одиниці мови. Склад. Наголос.
5. Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонем. Функції фонем.
6. Поняття орфоєпії. Орфоєпічні норми. Основні випадки порушення орфоєпічних норм.
7. Вимова голосних.
8. Вимова приголосних.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть твір у публіцистичному стилі на тему «*Івано-Франківськ у майбутньому*», використовуючи фонетичні засоби милозвучності української мови.
2. Запишіть 10 слів із варіантним наголошуванням.
3. Придумайте 5 контекстів, у яких логічний наголос падатиме на різні слова у реченні. Визначте його роль.
4. Подумайте над темою «*Порушення орфоєпічних норм при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні*». Сформулюйте рекомендації щодо виправлення помилок у вимові та наголошенні.
5. Напишіть і відтворіть уголос невелике інтерв'ю (тематика на ваш вибір), дотримуючись правильної інтонації та правильних наголосів.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає фонетика? Поясніть зв'язок фонетики з іншими мовознавчими та немовознавчими дисциплінами.
2. Що таке звук у фізиці, музиці, лінгвістиці?

3. Від чого залежить сила, висота, тривалість, тембр звука?
4. Чи позначається на виразності звуків темп мовлення? Чому?
5. Охарактеризуйте будову мовного апарату.
6. Назвіть три основні фази артикуляції, зазначте їх функції.
7. Скільки звуків у фонетичній системі української мови?
8. Що називається вокалізмом/консонантизмом?
9. За якими ознаками класифікуються голосні/приголосні звуки? Наведіть приклади.
10. Сформулюйте визначення складу як фонетичної одиниці.
11. Назвіть основні принципи складоподілу української мови.
12. Назвіть та охарактеризуйте основні види складів.
13. Що називається наголосом? Які функції виконує?
14. Назвіть та охарактеризуйте основні типи наголосу. Наведіть приклади.
15. Що є предметом вивчення фонології?
16. Що таке фонема, які функції виконує?
17. У чому різниця між звуком та фонемою?
18. Що вивчає орфоепія як розділ мовознавчої науки?
19. Які артикуляційні норми визначено для голосних звуків?
20. Поясніть особливості вимови дзвінких приголосних в українській мові. Наведіть конкретні приклади.
21. Які артикуляційні норми визначено для утворення шиплячих та свистячих звуків?
22. Охарактеризуйте артикуляційні норми задньоязикових приголосних [ɟ], [κ], [x]. Назвіть 8-10 слів, у яких треба вимовляти звук [ɟ].

Теми повідомлень:

1. Загальне поняття про морфонологію.
2. Історія вивчення українського наголосу.
3. Фонетична та фонематична транскрипції.
4. Мелодика як компонент інтонації.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Гливінська Л. К. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія : навч. посіб. / Леся Гливінська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Логос, 2010. – 415 с.
4. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови : навч. посіб. / Юрій Олександрович Карпенко ; відп. ред. : М. М. Фащенко. – Одеса : Чорномор'я, 1996. – 144 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець [та ін.] ; за ред. А. К. Мойсієнка ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 340 с.
8. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.
9. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. / Марія Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова література

1. Берковець В. Словникове і фонетичне слово в сучасній українській мові / Віра Берковець // Дивослово. – 1999. – № 1. – С. 10–11.

2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. / А. О. Білецький. – К. : «АртЕк», 1996. – 224 с.
3. Бондар О. І. Система голосних фонем української мови / О. І. Бондар // Записки з українського мовознавства. – Одеса, 2005. – Вип. 15. – С. 12–19.
4. Бондаренко В. До питання про подвійний наголос в українському слові / Віра Бондаренко // Українське мовознавство. – 2008. – Вип. 38. – С. 19–24.
5. Вербич Н. Фонетичний фонд Інституту української мови НАН України: історія та перспективи розвитку / Наталія Вербич // Українська мова. – 2011. – № 4. – С. 3–9.
6. Винницький В. М. Деякі теоретичні питання акцентології / В. М. Винницький // Мовознавство. – 2003. – № 5. – С. 14–25.
7. Винницький В. М. Українська акцентна система: становлення, розвиток / Василь Михайлович Винницький. – Львів : Бібльос, 2002. – 576 с.
8. Волощак М. Неправильно-правильно : довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / Марія Волощак. – 2 вид., доп. – К. : Просвіта, 2004. – 159 с.
9. Глібчук Н. М. Погляди О. Курило на систему голосних фонем української мови / Н. М. Глібчук // Мовознавство. – 1993. – № 6. – С. 34–37.
10. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1995. – 192 с.
11. Головащук С. І. Словник наголосів: понад 20000 слів / С. І. Головащук. – К. : Наукова думка, 2003. – 320 с.
12. Дудик П. Наголошення слів і культура мовлення / Петро Дудик // Дивослово. – 2003. – № 4. – С. 19–20.
13. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови / С. Я. Єрмоленко ; Ін-т укр. мови НАН України. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
14. Інтоніаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації / А. Й. Багмут, Т. О. Бровченко, І. В. Борисюк, Г. П. Олійник. – К. : Наукова думка, 1994. – 191 с.

15. Іщенко О. С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення : монографія / Олександр Сергійович Іщенко. – К. : Інститут української мови НАН України, 2012. – 220 с.
16. Капелюшний А. Причини акцентуаційних помилок у прямоефірному мовленні телевізійних журналістів / Анатолій Капелюшний // Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія : зб. праць кафедри української преси і Дослідницького центру історії західноукраїнської преси. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Вип. 8. – С. 20–35.
17. Орфоепічний словник української мови / уклад. : В. М. Русанівський, В. В. Чумак, Г. М. Ярун ; за ред. : В. М. Русанівського. – К. : Перун, 2006. – 202 с.
18. Тараненко О. Нові явища у фонетиці сучасної української мови (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / О. Тараненко // Мовознавство. – 2016. – № 2. – С. 15–44.
19. Ющук І. П. Лекції зі вступу до мовознавства : навч. посіб. / І. П. Ющук. – К. : Вид-во Міжнар. ін-ту лінгвістики та права, 1995. – 112 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Графіка та орфографія української мови

1. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.
2. Алфавітне письмо. Алфавіт – зоровий образ культурного розвитку народу. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.
3. Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.
4. Українська графіка. Графічні засоби. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.
5. Орфографія. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, історичний, або традиційний.
6. Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису. Найскладніші правила чинного українського правопису.

Завдання для самостійної роботи:

1. Чому правопис будь-якої мови час від часу зазнає нової редакції? З'ясуйте це на прикладі «Українського правопису», прочитавши передмову до останньої редакції.
2. Випишіть із текстів регіональної періодики 10 речень із орфографічними помилками. Виправте та проаналізуйте їх.
3. Доберіть до словникового диктанту «*Подвоєння і подовження приголосних*» по 10 прикладів і запишіть.
4. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Орфографічні помилки в титрах телевізійних передач наживо [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Теле- та радіожурналістика. – 2013. – Вип. 12. – С. 302–311. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2013_12_57

Шульська Н. М. Редагування власне орфографічних помилок у журналістських текстах [Електронний ресурс] / Н. М. Шульська //

Молодий вчений. – 2016. – № 8. – С. 261–264. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_8_62

Питання для самоперевірки:

1. Які ви знаєте типи письма? Охарактеризуйте їх.
2. Що вам відомо про витoki української писемності?
3. Чим відрізняється графіка від письма?
4. Зі скількох букв складається українська абетка?
5. Перекажіть український алфавіт, дотримуючись загальноприйнятого порядку.
6. Визначте співвідношення між звуками і буквами.
7. Що таке графема?
8. Які переваги писемної мови над усною?
9. Що вивчає орфографія?
10. Що називають орфограмою?
11. Які принципи покладено в основу української орфографії? Охарактеризуйте їх.
12. Як вимовляються голосні [e], [u], [o] не під наголосом? Наведіть приклади.
13. У яких групах приголосних відбувається спрощення? Проілюструйте прикладами.
14. Що таке подвоєння та подовження приголосних? Проілюструйте прикладами.
15. Поясніть правила вживання м'якого знака.
16. Поясніть правила вживання апострофа.
17. Назвіть та охарактеризуйте найскладніші правила українського правопису.

Теми повідомлень:

1. Основні алфавіти світу.
2. Слов'янська писемність. Типи стародавнього українського письма.
3. Особливості формування української графіки.
4. Становлення орфографії української мови.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Волощак М. Неправильно-правильно : довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / Марія Волощак. – 2 вид., доп. – К. : Просвіта, 2004. – 159 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – К. : Академія, 2009. – 336 с. – (Альма-матер).
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
6. Німчук В. В. Проблеми українського правопису в ХХ–ХХІ ст. / Василь Васильович Німчук. – Кам'янець-Подільський : КПДПУ, 2002. – 116 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
8. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; Інститут української мови. – К. : Наук. думка, 2015. – 288 с.
9. Юшук І. П. Українська мова / І. П. Юшук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Антончук О. М. Історія формування правописних норм сучасної української мови [Електронний ресурс] / О. М. Антончук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2011. – Вип. 21. – С. 3–9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2011_21_3.

2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. / А. О. Білецький. – К. : АртЕк, 1997. – 224 с.
4. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення / Т. Г. Бондаренко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2001. – Т. 2. – С. 108–111.
5. Вакуленко М. Кирилично-латинична транслітерація українських назв: наукові та інші підходи [Електронний ресурс] / М. Вакуленко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. – 2010. – № 43. – С. 30–33. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_If_2010_43_11.
6. Голуб Н. Основні принципи української орфографії / Н. Голуб // Дивослово. – 2016. – № 10. – С. 24–28.
7. Данильчук Д. В. Український правопис : тексти лекцій / Д. В. Данильчук. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2013. – 60 с.
8. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : словник-довідник: бл. 10 000 номінацій / В. В. Жайворонок ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 2004. – 203 с. – (Словники України).
9. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Львів : ЛНУ, 2000. – 68 с.
10. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень» / І. Мариненко // Стиль і текст : наук. зб. / за ред. В. В. Різуна ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2011. – Вип. 12. – С. 104–114.
11. Мяснікова В. В. Автоматична фонетична транскрипція та транслітерація українського тексту [Електронний ресурс] / В. В. Мяснікова // Мовні і концептуальні картини світу. – 2015. – Вип. 51. – С. 336–344. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2015_51_51.
12. Німчук В. В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія / В. В. Німчук // Мовознавство. – 1990. – № 6. – С. 3–10.

13. Орфографічний словник української мови: 150 000 слів / [уклад. : Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига]. – Х. : Сінтекс, 2004. – 1088 с.
14. Сербенська О. А. Уваги до стильових особливостей та правописної практики в сучасних українських періодичних виданнях / О. А. Сербенська // Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми та сучасність. – Львів : ЛДУ, 1997. – С. 76–83.
15. Український орфографічний словник: понад 175 тис. слів / укл. : В. В. Чумак [та ін.] ; за ред. В. Г. Скляренка. – Вид. 9-е, переробл. і доповн. – К. : Дніпро, 2009. – 1011 с.
16. Хом'як І. М. Теоретичні основи правописних норм української мови [Електронний ресурс] / І. М. Хом'як // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2009. – Вип. 11. – С. 409–416. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2009_11_70.
17. Цапок О. М. Пунктуаційні помилки в інтернет-виданнях [Електронний ресурс] / О. М. Цапок // Мовознавчий вісник. – 2013. – Вип. 16–17. – С. 250–256. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2013_16-17_32.
18. Яценко А. Проект українського правопису – шлях до утвердження національної правописної системи / Андрій Яценко // Журналістика, філологія та медіаосвіта : зб. наук. доп. – Полтава : Освіта, 2009. – Т. 2. – С. 427–429.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Лексикологія. Слово як номінативна одиниця мови

1. Предмет і завдання лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.
2. Слово як номінативна одиниця мови. Ознаки слова. Поняття лексеми.
3. Лексичне й граматичне значення слова. Типи лексичних значень. Пряме і переносне значення слова в мові ЗМІ.
4. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів). Терміни. Дефініція терміна.
5. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, їх типи та особливості використання в мові ЗМІ.
6. Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми, топоніми, гідроніми тощо. Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть замітку в газету про переглянутий кінофільм або прочитану книгу, використовуючи слова в переносному значенні. Поясніть їх роль у тексті.
2. Випишіть із регіональних публіцистичних текстів по 3-4 речення із тропами та стилістичними фігурами (метафора, метонімія, синекдоха, персоніфікація, епітет, порівняння, гіпербола, літота, перифраза, евфемізм, антитеза, оксиморон, паронімазія тощо). Поясніть мету їх використання у ЗМІ.
3. Випишіть із місцевої періодики невеликий текст (40-50 слів). Визначте багатозначні слова, з'ясуйте їх значення.
4. Випишіть 5 термінів журналістики. Поясніть їх значення.
5. Випишіть із місцевих текстів ЗМІ по 5 речень із синонімами, антонімами, омонімами, паронімами. З'ясуйте мету їх використання.
6. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Лексична надмірність та лексична недостатність у мовленні репортерів і ведучих випусків телевізійних

новин [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Теле- та радіожурналістика. – 2014. – Вип. 13. – С. 78–86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2014_13_13

Литвин О. Г. *Експресивна лексика як засіб активізації уваги читача публіцистичних текстів (на матеріалі публікацій «Українського тижня»)* [Електронний ресурс] / О. Г. Литвин, Н. І. Голубінка // Український смисл : наук. збірник / за ред. проф. І. С. Попової. – Дніпро : Ліра, 2017. – С. 242–251. – Режим доступу: http://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/ffil/program_596af4c2cc8a2.pdf

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає лексикологія?
2. Поясніть, у чому полягає відмінність між тематичними групами і лексико-семантичними групами?
3. Що таке слово, якими ознаками воно наділене?
4. Що таке лексема?
5. Що називають лексичним та граматичним значенням слова? Наведіть приклади.
6. Що таке пряме й переносне значення слова? Наведіть приклади.
7. Які слова називаються однозначними? Проілюструйте прикладами.
8. Які слова називаються багатозначними? Проілюструйте прикладами.
9. Поясніть терміни «полісемія», «моносемія», «термін», «синоніми», «перифрази», «евфемізми», «антоніми», «антитеза», «оксиморон», «омоніми», «пароніми». Наведіть приклади.
10. Чим омоніми відрізняються від багатозначних слів? Наведіть приклади.
11. Назвіть декілька прикладів міжмовних омонімів.
12. Що вивчає етимологія? Наведіть приклади.
13. Дайте визначення понять «ономастика», «антропонімія», «топонімія» («ойконіми», «гідроніми», «ороніми», «урбаноніми»), «теонімія», «космонімія», «ергонімія», «хрононімія», «поетонімія». Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Поняття про внутрішню форму слова.
2. Етимологія як розділ лексикології.
3. Ключові терміни журналістики. Робота над словом у журналістській творчості.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – К. : Академія, 2009. – 336 с. – (Альма-матер).
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
5. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови / Лідія Андріївна Лисиченко. – Харків : ХДПУ ім. Г. С. Сковороди, 1997. – 129 с.
6. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч. посіб. / Олександр Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
8. Торчинський М. М. Українська ономастика : навч. посіб. / Михайло Миколайович Торчинський. – К. : Міленіум, 2010. – 238 с.
9. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.
10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. / Марія Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
2. Волощак М. Неправильно-правильно : довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / Марія Волощак. – 2 вид., доп. – К. : Просвіта, 2004. – 159 с.
3. Голянич М. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 392 с.
4. Гринчишин Д. Г. Словник паронімів української мови / Д. Т. Гринчишин, О. А. Сербенська. – К. : Освіта, 2008. – 320 с.
5. Дацишин Х. П. Антропоморфна метафора в сучасному українському політичному дискурсі (за матеріалами мас-медіа) / Х. П. Дацишин // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2002. – С. 501–504.
6. Дацишин Х. П. Політична метафора в індивідуальній мовотворчості журналіста / Х. П. Дацишин // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2004. – Вип. 25. – С. 427–433.
7. Демська О. М. Лексика і лексикологія, або про лексикологію як університетську дисципліну [Електронний ресурс] / О. М. Демська // Наукові записки НаУКМА. Серія: Філологічні науки. – 2014. – Т. 164. – С. 28–32. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMA_fn_2014_164_8.
8. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови: близько 20 000 синонімічних рядів / С. Караванський. – Л. : БаК, 2012. – 524 с.
9. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика / О. Ю. Карпенко // Українське мовознавство. – К. : Київський університет, 2006. – Вип. 36. – С. 77–84.
10. Кияк Т. Р. «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжкультурної комунікації / Т. Р. Кияк // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Вип. 89(1). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 17–20.

11. Конюхова Л. І. Основні тенденції в лексиці сучасних засобів масової інформації: позитивні й негативні моменти / Л. І. Конюхова // Пам'ять століть. – Львів : ЛНУ, 2004. – С. 197–206.
12. М'яснянкiна Л. І. Термінологічна лексика в сучасному українському дискурсі / Л. І. М'яснянкiна // Українська мова серед інших слов'янських мов: етнологічні та граматичні параметри : матеріали Міжнародної наукової конференції 5-6 листопада 2009 року / редкол. : Ж. В. Колоїз, А. В. Козлов, П. І. Білоусенко. – Кривий Ріг, 2009. – С. 241–245.
13. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст. : [монографія] / М. І. Навальна ; відп. ред. К. Г. Городенська. – К. : Ін-т укр. мови; Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.
14. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови / Л. М. Полюга ; за ред. Л. С. Паламарчука. – К. : Довіра, 2001. – 275 с.
15. Різниченко О. Одноримки : словник омонімів та схожословів / О. Різниченко. – Одеса : Друк, 2002. – 407 с.
16. Русанівський В. М. Семантична глибина слова / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 3–7.
17. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
18. Словник синонімів української мови : у 2 т. / [авт. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.]. – К. : Наук. думка. – Т. 1 (А–Н). – 1999–2000. – 1040 с. – (Словники України).
19. Словник синонімів української мови : у 2 т. / [авт. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.]. – К. : Наук. думка. – Т. 2 (О–Я). – 1999–2000. – 960 с. – (Словники України).
20. Янко М. П. Топологічний словник України : словник-довідник / М. П. Янко. – К. : Знання, 1998. – 432 с.
21. Яцимірська М. Г. Сучасний медіа текст : словник-довідник / М. Г. Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2005 – 220 с.
22. Яцимірська М. Г. Термінологічно-понятійний мінімум студента-журналіста : навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2008. – 104 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6
Словниковий склад української мови.
Функціональні стилі

1. Групи лексики сучасної української мови за походженням. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень. Старослов'янізми в українській мові, їх основні ознаки.
2. Слова іншомовного походження. Інтернаціоналізми, екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.
3. Стилiстично нейтральна та стилiстично забарвлена лексика. Розмовна та просторiчна лексика, їх склад та характер. Дiалектизми. Жаргонiзми й арготизми.
4. Активна i пасивна лексика. Архаїзми й історизми. Неологізми, їх види. Оказіоналізми.
5. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
6. Публіцистичний стиль як основа мовлення ЗМІ, його особливості. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть 5 слів, які у різних мовах звучать однаково або подібно. Як називаються такі слова? Із підібраними лексемами придумайте речення.
2. Випишіть із текстів ЗМІ по 5-6 речень із діалектизмами. Поясніть їх значення та доцільність використання.
3. Напишіть фейлетон на одну з тем студентського життя, використовуючи розмовно-побутову та жаргонну лексику.
4. Знайдіть у публіцистичних текстах застарілі слова. Випишіть по 5 речень із архаїзмами та історизмами. Поясніть їх значення, з'ясуйте мету використання у ЗМІ.
5. Випишіть із газетних текстів по 10 речень із неологізмами та оказіоналізмами. Охарактеризуйте особливості їх використання.

6. Опрацюйте статті:

Бибик С. Файне радіо, або регіональна варіантність стильової норми в сучасному радіоефірі [Електронний ресурс] / Світлана Бибик // *Культура слова*. – 2015. – Вип. 82. – С. 30–35. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/112320/06-Vybyk.pdf?sequence=1>

Грицай І. С. Засоби масової інформації як окремий підстиль публіцистичного стилю [Електронний ресурс] / І. С. Грицай. – Режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1008>

Демченко К. В. Функціонування іншомовних лексем у текстах публіцистичного стилю [Електронний ресурс] / К. В. Демченко. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10606/47-Demchenko.pdf>

Навальна М. Варваризми в мові сучасної української періодики [Електронний ресурс] / Марина Навальна // *Психолінгвістика*. – 2012. – Вип. 9. – С. 217–225. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_9_34

Питання для самоперевірки:

1. На які групи поділяється лексика української мови за походженням?
2. Яка лексика належить до власне української? Назвіть її ознаки.
3. Які основні причини запозичень слів?
4. Поясніть терміни «старослов'янізми», «тюркізми», «кальки», «інтернаціоналізми», «екзотизми», «варваризми», «пуризм». Наведіть приклади.
5. Які слова належать до активної лексики? Наведіть приклади.
6. Яка лексика обмежена у вживанні?
7. Яка лексика є емоційно забарвленою? Які групи слів до неї належать?
8. Які слова називають діалектними? Наведіть приклади.
9. Поясніть зміст понять «жаргон», «арго», «сленг». У чому їх відмінність?

10. Яку лексику називають застарілою? У чому різниця між архаїзмами та історизмами?
11. Що таке неологізми та okazіоналізми? Наведіть приклади.
12. Назвіть стилі української літературної мови.
13. Які мовні ознаки характерні для публіцистичного стилю?
14. Що таке індивідуальний стиль?

Теми повідомлень:

1. Вплив суспільно-політичних, економічних, культурологічних факторів на розвиток лексики української мови.
2. Функціонально-стилістична характеристика іншомовних слів у журналістських текстах.
3. Неологізми. Нові аббревіатури в українській пресі. Українська модерна політологічна лексика.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Капелюшний А. О. Стилістика. Редагування журналістських текстів / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2003. – 543 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – К. : Академія, 2009. – 336 с. – (Альма-матер).
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
6. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : монографія / Олександр Анатолійович Стишов. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.

7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
8. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.
9. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. / Марія Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова література

1. Бибик С. Іншомовні запозичення та активний словник мовця / Світлана Бибик // Культура слова. – 2016. – Вип. 84. – С. 161–170.
2. Бибик С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання: близько 35 000 слів і словосполучень / С. П. Бибик, Г. М. Сюта ; ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків : Прапор, 2012. – 624 с.
3. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія / Н. І. Бойко. – Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. – 552 с.
4. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови / М. М. Пилинський, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1990. – 216 с.
5. Волощак М. Неправильно-правильно : довідник з українського слововживання (за матеріалами засобів масової інформації) / Марія Волощак. – 2 вид., доп. – К. : Просвіта, 2004. – 159 с.
6. Голянич М. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 392 с.
7. Іващенко В. Л. Явище енантіосемії в українській термінології / В. Л. Іващенко // Мовознавство. – 2011. – № 5. – С. 30–42.
8. Карпалюк Н. В. Молодіжний жаргон у публіцистичному дискурсі / Н. В. Карпалюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський, 2006. – Вип. 12. – Т. 1. – С. 107–117.

9. Коваленко Б. О. Стилiстично зниженi iнновацiї в мовi сучасної української публiцистики / Б. О. Коваленко // Науковi працi Кам'янець-Подiльського держ. пед. ун-ту. Фiлологiчнi науки. – Кам'янець-Подiльський, 2001. – Вип. 5. – С. 131–135.
10. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвiрний словник окаяоналiзмiв / Жанна Василiвна Колоїз. – Кривий Рiг, 2003. – 168 с.
11. Коць-Григорчук Л. Еволюцiя українського мовлення в дiалектному просторi / Лiдiя Коць-Григорчук // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 41–52.
12. Мiтчук О. А. Теоретичнi засади лексичних нововведень та особливостi iхнього входження в мову засобiв масової iнформацiї / О. А. Мiтчук // Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку : зб. наук. праць. – Черкаси, 2007. – С. 197–200.
13. М'яснянкiна Л. I. Структурнi типи слоганiв у телевізiйнiй рекламi / Л. I. М'яснянкiна // Теле- та радiожурналістика. – 2012. – Вип. 11. – С. 152–158.
14. Масенко Л. Суржик у системi розмовних форм побутування української мови / Лариса Масенко // Дивослово. – 2007. – № 12. – С. 26–31.
15. Навальна М. I. Динамiка лексикону української перiодики початку ХХI ст. : [монографiя] / М. I. Навальна ; вiдп. ред. К. Г. Городенська. – К. : Ін-т укр. мови; Вид. дiм Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.
16. Нiкiтiна Ф. О. Засоби структуризацiї iнтернацiональних термiноелементiв в українській науковiй термiнологiї / Ф. О. Нiкiтiна // Мовознавство. – 1996. – № 4–5. – С. 47–49.
17. Селiванова О. О. Лiнгвiстична енциклопедiя / Олена Олександрiвна Селiванова. – Полтава : Довкiлля-К, 2010. – 844 с.
18. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соцiальна диференцiяцiя української мови / Леся Ставицька ; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, НАН України, Ін-т укр. мови. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
19. Ставицька Л. Український жаргон : словник: мiстить близько 4070 сл. i понад 700 стiйких словосполучень / Леся Ставицька ; Укр.

наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т критики, НАН України, Ін-т укр. мови.
– К. : Критика, 2005. – 496 с.

20. Стишов О. А. Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку XXI століття / О. А. Стишов // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2015. – Вип. 13. – С. 364–374. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2015_13_53.

21. Шаповалова Г. Експресивні словосполучення як інструмент образного мислення журналіста / Г. Шаповалова // Урок української. – 2003. – № 11–12. – С. 21–26.

22. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енцикл. словник / І. Б. Штерн. – К. : «АртЕк», 1998. – 336 с. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Фразеологія. Лексикографія

1. Поняття фразеології. Джерела і склад української фразеології.
2. Фразеологізми, їх класифікація. Структурні типи фразеологічних одиниць.
3. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа.
4. Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМІ (у пресі, на радіо, телебаченні).
5. Поняття про лексикографію. Сучасна українська лексикографія. Типи словників.
6. Значення енциклопедій та словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поміркуйте над темою «*Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні*». Випишіть із текстів ЗМІ 10 фразеологізмів, які використано у ролі заголовків, проаналізуйте їх.
2. Запишіть по 5 фразеологізмів, побудованих на синонімії та антонімії. Поясніть причини виникнення таких виразів.
3. Випишіть із місцевих газетних публікацій 5-6 речень із трансформованими фразеологізмами. Поясніть їх значення та мету використання.
4. Запишіть 5 афоризмів, крилатих фраз та цитат про журналістику.
5. Складіть статтю до двох слів (на вибір) із різних словників (використовуйте не менше 6 словників).
6. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Значення лексикографічних праць учених Львівської школи журналістики для практики мовлення сучасних телевізійників [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2014. –

Вип. 39(2). – С. 304–311. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2014_39\(2\)__43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2014_39(2)__43)

Пашинська Л. Трансформовані стійкі сполучення слів у заголовках сучасних ЗМІ [Електронний ресурс] / Людмила Пашинська // Культура слова. – 2011. – Вип. 74. – С. 131–136. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/37156>

Холявко І. В. Фразеологія сучасного медіа-тексту як засіб вираження соціальних оцінок [Електронний ресурс] / І. В. Холявко // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2011. – Вип. 25. – С. 322–324. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2011_25_103

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає фразеологія?
2. Назвіть основні джерела української фразеології.
3. Що таке фразеологізми? Наведіть приклади.
4. Назвіть та охарактеризуйте структурні типи фразеологічних одиниць. Наведіть приклади.
5. Які синоніми та антоніми називають фразеологічними? Наведіть приклади.
6. Дайте визначення понять «прислів'я», «приказка», «крилатий вислів», «афоризм», «сентенція», «максима», «літературна цитата», «ремінісценція». Наведіть приклади.
7. Що називають мовними штампами? Наведіть приклади.
8. Що таке лексикографія?
9. Яке значення лексикографічних праць для розвитку мови?
10. За якими ознаками розрізняють енциклопедичні та лінгвістичні словники?
11. Назвіть різновиди лінгвістичних словників, коротко розкрийте призначення кожного з них.
12. Назвіть словники, необхідні в роботі журналіста.
13. Які ви знаєте перші лексикографічні праці в Україні?
14. Назвіть відомих лексикографів України.

Теми повідомлень:

1. Особливості перекладу фразеологізмів у текстах ЗМІ.
2. Вживання фразеологізмів у різних стилях мовлення.
3. Становлення лексикографії в Україні.
4. Система стилістичних позначок у тлумачних і двомовних словниках.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: короткий нарис : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
3. Забіяка В. А. Світ фразеологізмів. Етимологія, тлумачення, застосування : практ. посіб. / В. А. Забіяка, І. М. Забіяка. – К. : ВЦ «Академія», 2015. – 304 с.
4. Капелюшний А. О. Стилістика. Редагування журналістських текстів / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2003. – 543 с.
5. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – К. : Академія, 2009. – 336 с. – (Альма-матер).
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
8. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Знання, 2007. – 494 с.
9. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.
10. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. / Марія Яцимірська. – Львів : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова література

1. Бардукова Г. Способи порушення норми в українській фраземіці (фраземна норма) / Г. Бардукова // Українська мова. – 2013. – № 1. – С. 59–67.
2. Бикова О. Особливості функціонування фразеологізмів у мові сучасного пресового репортажу / О. Бикова // Семантика мови і тексту : матеріали XI Міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 р.). – Івано-Франківськ, 2012. – С. 42–44.
3. Брага І. І. Фразеологічні одиниці як засіб створення пафосу газетних текстів 90-х років / І. І. Брага // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 20–23.
4. Ганжа С. А. Функційно-стилістичне спрямування у вивченні фразеологізмів сучасної української мови / С. А. Ганжа // Український смисл : наук. збірник / за ред. проф. І. С. Попової. – Дніпро : Ліра, 2017. – С. 190–199.
5. Голубовська І. О. Лінгвістичні словники і словники лінгвістичної термінології / І. О. Голубовська, В. Я. Жалай, Н. М. Биховець [та ін.] // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України, Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов. – К., 2014. – С. 3–18.
6. Голянич М. І. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / М. І. Голянич, Р. І. Стефурак, І. О. Бабій ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 272 с.
7. Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики / Наталія Гордієнко // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 67–74.
8. Грабовська С. До проблеми використання фразеологізмів на сторінках газет / С. Грабовська // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Ужгород, 2000. – Вип. 2. – С. 79–83.
9. Григораш А. М. Індивідуально-авторська інтерпретація фразеологічних одиниць як джерело поповнення фразеології суспільно-політичного характеру (на матеріалі преси України 90-х

років) / А. М. Григораш // Актуальні проблеми менталінгвістики. – К.; Черкаси : Брама, 2001. – Ч. 2. – С. 106–110.

10. Дацишин Х. П. Фразеологізми в заголовках друкованих видань: проблема мовно-культурної ідентифікації / Христина Дацишин // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Т. 2. – Вип. 9. – С. 200–204.

11. Демська О. М. Вступ до лексикографії : навч. посіб. / О. М. Демська. – К. : Києво-Могилянська академія, 2010. – 268 с.

12. Єрмоленко С. С. Відображення семантичної структури багатозначних слів на фразеологічному рівні / С. С. Єрмоленко // Мовознавство. – 2010. – № 6. – С. 45–55.

13. Іванова І. Б. Українська фразеологія як чинник лінгвостилістичних інновацій у рекламному дискурсі [Електронний ресурс] / І. Б. Іванова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. – 2013. – Вип. 19(3). – Т. 21. – С. 63–69. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19\(3\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2013_21_19(3)__13).

14. Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів, крилатих фраз, цитат «Журналістика – це творчість і ремесло»: близько 19200 висловів 3300 авторів / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2011. – 960 с.

15. Мілева І. В. Евфемізм – дисфемізм – перифраза / І. В. Мілева // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – 2004. – № 632. – Вип. 42. – С. 71–74.

16. Мовчун Л. Словник української мови: додатковий том. Історія укладання та підсумки роботи / Лариса Мовчун // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 74–82.

17. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.

18. Словник фразеологізмів української мови / [уклад. : В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін.]. – К. : Наукова думка, 2003. – 788 с. – (Словники України).

19. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. – 824 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Морфеміка і словотвір

1. Поняття про морфеміку. Морфема – мінімальна значуща одиниця мови.
2. Корінь, його значення і структура.
3. Характеристика афіксальних морфем: префікс, суфікс, закінчення, постфікс, інтерфікс, конфікс, уніфікс.
4. Основа слова. Характеристика основи слова.
5. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Предмет і завдання словотвору.
6. Способи словотворення в сучасній українській мові.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть по 5-6 слів із нульовим суфіксом (віддієслівні іменники, відприкметникові іменники, композитні іменники та прикметники).
2. Випишіть із публіцистичних текстів по 5 контекстів – ілюстрацій використання іменників із суфіксами на означення зменшеності/пестливості та збільшеності/згрубілості.
3. З'ясуйте, які словотворчі процеси є активними в мові ЗМІ. Проілюструйте прикладами контекстів.
4. Опрацюйте статті:

Завальнюк І. Стилістичні вияви словотворчих засобів у мові українських мас-медіа початку XXI століття [Електронний ресурс] / Інна Завальнюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць / [гол. ред. В. П. Олексенко]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – Вип. III. – С. 274–278. – Режим доступу: http://linguistics.kspu.edu/web_fm_send/1015

Кислюк Л. Жінка-космонавт чи космонавтка? (до проблеми норми творення назв осіб жіночої статі) [Електронний ресурс] / Лариса Кислюк // Культура слова. – 2013. – Вип. 78. – С. 114–118. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_78_24

Коць Т. Прикметниковий словотвір у мові публіцистичного стилю початку ХХ століття і тенденції граматичної норми [Електронний ресурс] / Тетяна Коць // Українська мова. – 2012. – № 3. – С. 57–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2012_3_7

Стишов О. А. Особливості словотворення okazіonalіzmів-комполітів у мові українських ЗМІ кінця ХХ – початку ХХІ століть [Електронний ресурс] / О. А. Стишов // Динамічні процеси в граматиці і лексичному складі сучасних слов'янських мов : зб. наук. праць. – 2011. – С. 195–198. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua /2193/1/STYSCHOV_ZNP_GI.pdf

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає морфеміка?
2. Дайте визначення понять «корінь», «префікс», «суфікс», «закінчення», «постфікс», «інтерфікс», «конфікс», «уніфікс». Наведіть приклади.
3. Які функції виконує коренева морфема у слові? Як вона впливає на його лексичне значення? Проілюструйте прикладами.
4. Що таке основа слова і закінчення? Чи може основа слова дорівнювати кореню? Наведіть приклади.
5. Яке граматичне значення виражає закінчення? Проілюструйте прикладами.
6. Що таке спрощення, ускладнення і перерозклад основ? Наведіть приклади.
7. Що розуміють під лінгвістичними поняттями «словотвір» та «спосіб словотворення»?
8. Охарактеризуйте афіксальне словотворення залежно від характеру та способу використання словотворчого афікса:
 - суфіксальний спосіб;
 - префіксальний спосіб;
 - постфіксальний спосіб;
 - префіксально-суфіксальний спосіб;
 - суфіксально-постфіксальний спосіб;
 - префіксально-постфіксальний спосіб;

➤ префіксально-суфіксально-постфіксальний спосіб. Наведіть приклади.

9. Назвіть групи безафіксних слів.

10. У чому полягає різниця між морфолого-синтаксичним і лексико-синтаксичним способами словотворення? Наведіть приклади слів, утворених цими способами.

11. Який спосіб словотворення називається лексико-семантичним? Наведіть приклади слів, утворених цим способом.

Теми повідомлень:

1. Поняття про морфи й аломорфи.
2. Явище словотвірної мотивації.
3. Формування основоцентричної дериватології.
4. Поняття про словотвірну парадигму.

Основна література

1. Вакарюк Л. О. Українська мова: морфеміка і словотвір : навч. посіб. для студ. навч. закладів / Л. О. Вакарюк, С. Є. Панцьо. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2004. – 184 с.
2. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія : навч. посіб. / В. О. Горпинич. – К. : Вища школа, 1999. – 207 с.
3. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови : навч. посіб. / Н. Ф. Клименко. – К. : ІЗМН, 1998. – 182 с.
4. Клименко Н. Ф. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська. – К. : УкрНДІПСК, 1998. – 162 с.
5. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Олександр Анатолійович Стишов. – К. : «Пугач», 2005. – 388 с.
6. Сучасна українська літературна мова / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас [та ін.] ; за ред. М. Я. Плющ. – 4-те вид., стер. – К. : Вища шк., 2003. – 430 с.

7. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
8. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.

Додаткова література

1. Байдусь С. Основні способи словотворення / С. Байдусь // Дивослово. – 2015. – № 7–8. – С. 21–24.
2. Вакарюк Л. О. Український словотвір у термінах : словник-довідник / Л. О. Вакарюк, С. Є. Панцьо. – Тернопіль : Джура, 2007. – 260 с.
3. Валюх З. О. Словотвірна парадигматика іменника в українській мові : [монографія] / Зоя Орестівна Валюх. – К.; Полтава : АСМІ, 2005. – 350 с.
4. Гарбарчук Т. Проблема гібридного словотворення в сучасному мовознавстві / Т. Гарбарчук // *Studia Ucrainica Varsoviensia* / red. I. Mytnik. – Warszawa, 2016. – № 4. – С. 73–80.
5. Горпинич В. О. Українська словотвірна деривація / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. – 190 с.
6. Дзеса М. Аббревіація як один із найактивніших способів сучасного словотворення / Марія Дзеса // *Vivat Academia*. – 2003. – С. 159–160.
7. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови: гнізда слів з вершинами – омографічними коренями / Є. А. Карпіловська. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. – 912 с.
8. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова та реалізація / Є. А. Карпіловська. – К. : УкрНДІПСК, 1999. – 298 с.

9. Клименко Н. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови / Н. Клименко // Українська мова. – 2003. – № 3–4. – С. 83–105.
10. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк ; НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. – 335 с.
11. Ковалик І. Вчення про словотвір. Вибрані праці / Іван Ковалик ; [упорядн., авт. передм. В. Грещук]. – Івано-Франківськ – Львів : Місто НВ, 2007. – 404 с.
12. Коробова І. О. Словотвірне освоєння новітніх запозичень сучасною українською мовою / І. О. Коробова // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. – 2013. – Вип. 27. – С. 158–162.
13. Матвіяс І. Г. Уніфікація варіантів у словотворчій системі української літературної мови / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2003. – № 4. – С. 57–66.
14. Полюга Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полюга. – Львів : Світ, 2001. – 448 с.
15. Пономаренко С. Специфіка морфологічних явищ у процесі лексичної деривації в українській мові / С. Пономаренко // Мовознавство. – 2016. – № 4. – С. 40–46.
16. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський, Т. І. Недозим. – К. : УкрНДПСК, 1998. – 434 с.
17. Соколова С. О. Семантичний аспект словотвірної мотивації / С. О. Соколова // Мовознавство. – 2000. – № 2–3. – С. 33–41.
18. Тараненко О. О. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2015. – № 1. – С. 3–32.
19. Фурса В. М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен / Валентина Миколаївна Фурса. – К. : Інститут української мови НАН України, 2005. – 252 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9
Морфологія як наука про частини мови.
Іменник. Прикметник

1. Морфологія. Загальне поняття про частини мови. Критерії виділення частин мови.
2. Іменник. Відмінювання іменників, відміни та групи.
3. Кличний відмінок іменників. Форми звертань в українській мові. Огріхи вживання кличного відмінка у ЗМІ.
4. Відмінювання власних назв, аббревіатур. Невідмінювані іменники.
5. Прикметник. Розряди прикметників за значенням, групування за формою та відмінюванням.
6. Ступені порівняння прикметників. Помилки у вживанні форм ступенів порівняння прикметників у мові ЗМІ.
7. Словотворення прикметників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із публіцистичних текстів 10 речень зі звертанням у різних позиціях та різних видів. Охарактеризуйте їх, поясніть розділові знаки.
2. Сформулюйте правила, за якими визначаємо рід незмінюваних іншомовних іменників. Випишіть із текстів мас-медіа 5-6 речень із цими словами.
3. Складіть і запишіть віртуальний діалог із телеведучим/телеведучою на тему «Що в праці журналіста ніколи не застаріє?», використовуючи нормативні форми звертання (у кличному відмінку), етикетні мовні формули (синонімічні), правильні форми ступенів порівняння прикметників.
4. Придумайте по 5-6 речень зі складними іменниками та прикметниками, використовуючи в контекстах ключові лексеми *журналіст, журналістика*.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає морфологія?
2. За якими ознаками визначаються частини мови? Назвіть та охарактеризуйте всі частини мови.
3. Назвіть групи іменників за значенням? Проілюструйте прикладами.
4. Як визначається рід іменників у назвах істот/неістот?
5. Які іменники належать до спільного роду?
6. Які іменники вживаються тільки в однині/множині?
7. Поділіть іменники на відміни та групи.
8. Назвіть основні правила правопису відмінкових закінчень іменників I відміни.
9. Які іменники II відміни у родовому відмінку мають закінчення *-а(-я)*, а які – *-у(-ю)*? Наведіть приклади.
10. Яка особливість орудного відмінка у III відміні іменників?
11. Охарактеризуйте особливості відмінювання іменників IV відміни.
12. Які іменники не відмінюються? Наведіть приклади.
13. Назвіть способи творення іменників. Проілюструйте прикладами.
14. Чому прикметник є повнозначною частиною мови?
15. Які прикметники є якісними, відносними та присвійними? Наведіть приклади.
16. Чи від усіх іменників можна утворити присвійний прикметник? Поясніть.
17. Назвіть та охарактеризуйте ступені порівняння прикметників? Наведіть приклади.
18. Як змінюється прикметник? Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Предмет і розділи граматики. Основні одиниці граматичної будови мови.
2. Граматичне значення слова. Типи граматичних значень слова та засоби їх вираження.

3. З історії питання про частини мови.
4. Частини мови в різних мовах.

Основна література

1. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 336 с.
4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., уточнене й доп. – Вінниця : Поділля-2000, 2003. – 464 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенко. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Львів : Світ, 2005. – 304 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
3. Задорожний В. Кличний відмінок іменників на *-ець* у сучасній українській мові / В. Задорожний // Дивослово. – 2005. – № 3. – С. 39–42.
4. Зінкевич-Томанек Б. Короткий практичний словник аббревіатур та скорочення української мови / Б. Зінкевич-Томанек, О. Григор'єв. – Краків, 1997. – 48 с.
5. Карпенко Ю. О. Ступені порівняння різних частин мови та їхні функції / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. – 2010. – № 2–3. – С. 41–48.
6. Колесник Н. С. Словник звертань української мови. Частина I. Імена / Н. С. Колесник, М. С. Скаб. – Чернівці : ЧНУ, 2010. – 56 с.
7. Колібаба Л. Варіантність відмінкових закінчень іменників на тлі морфологічних норм української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ сторіч (варіантність закінчень іменників) / Л. Колібаба // Українська мова. – 2014. – № 1. – С. 86–96.
8. Коць Т. Словотвірні особливості іменника в мові періодики 40–50-х років ХХ ст. на тлі тенденцій прескриптивної норми / Тетяна Коць // Українська мова. – 2015. – № 3. – С. 91–99.
9. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : Академія, 2010. – 463 [1] с. – (Серія «Альма-матер»).
10. Критська В. І. Критерії унормування та кодифікації інновацій (правопис складних іменників) [Електронний ресурс] / В. І. Критська // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 48. – С. 243–251. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_48_24.

11. Лозова Н. Є. Іменник. Граматичний довідник / Ніна Євгенівна Лозова. – К. : НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2016. – 288 с.
12. Миронюк О. М. Історія українського мовного етикету. Звертання / Ольга Миколаївна Миронюк ; НАН України, Інститут української мови. – К. : Логос, 2006. – 168 с.
13. Равлюк С. І. Оцінні іменники у лексиці художньо-публіцистичних виступів / С. І. Равлюк // Система і структура східнослов'янських мов. – К. : Т-во «Знання» України, 2002. – С. 207–215.
14. Селіванова О. Проблема частиномовної диференціації в лінгвістиці / Олена Селіванова // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць на пошану проф. Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького / [відп. ред. Г. І. Мартинова]. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2009. – Вип. 8. – С. 38–53.
15. Скляренко В. Г. Історія українського наголосу. Іменник : [монографія] / В. Г. Скляренко ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 2006. – 711 с.
16. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) / Олександр Анатолійович Стишов. – К. : «Пугач», 2005. – 388 с.
17. Стишов О. А. Іменники-інновації на позначення предметної дії в мові сучасних мас-медіа / О. А. Стишов // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К., 2001. – Вип. 5. – С. 185–188.
18. Фурса В. М. Семантико-граматичне та словотвірне освоєння невідмінюваних імен / Валентина Миколаївна Фурса. – К. : Інститут української мови НАН України, 2005. – 252 с.
19. Юносова В. Кличний відмінок іменників чоловічого роду II відміни в сучасній українській мові / В. Юносова // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 40–42; № 5. – С. 32–34.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Числівник. Займенник

1. Числівник. Лексико-граматичні розряди числівників, їх відмінювання.
2. Правописні особливості числівників.
3. Специфіка використання числівників у мові ЗМІ. Типові помилки.
4. Займенник. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.
5. Граматико-стилістичне використання займенників у будові публіцистичного тексту. Типові помилки у вживанні займенників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ 5-6 речень із аномативним відмінюванням числівників. Виправте помилки.
2. Випишіть із місцевої преси по 10 заголовків із займенниками та числівниками. Проаналізуйте їх.
3. Охарактеризуйте особливості вживання особового займенника *ми* у публіцистичних текстах. Відповідь проілюструйте прикладами.
4. Опрацюйте статті:

Капелюшний А. Практика використання числівникових форм у прямоефірному телевізійному мовленні [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2007. – Вип. 30. – С. 277–287. – Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/download/3980/4024>

Капелюшний А. Трансформація текстотвірної ролі займенників у прямоефірному мовленні тележурналістів [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Теле- та радіожурналістика. – 2011. – Вип. 10. – С. 239–245. – Режим доступу: http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n10/tele-and_radio_journalism-10-36.pdf

Питання для самоперевірки:

1. Які морфологічні ознаки має числівник? Відповідь проілюструйте прикладами.
2. Які синтаксичні функції виконує числівник? Наведіть приклади.
3. Назвіть та охарактеризуйте лексико-семантичні розряди числівників.
4. Як відмінюються збірні числівники?
5. Як відмінюються складені порядкові числівники?
6. Назвіть числові іменники та лічильні слова.
7. Які складні числівники пишуться разом, окремо та через дефіс?
8. Які ви знаєте способи творення числівників? Наведіть приклади.
9. Охарактеризуйте морфологічні ознаки займенника.
10. Поясніть синтаксичні функції займенників. Проілюструйте прикладами.
11. Назвіть та охарактеризуйте розряди займенників.
12. Як відмінюються займенники?
13. Які ви знаєте способи творення займенників? Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Зв'язок числівників з іменниками.
2. Правопис займенників.
3. Перехід займенників в інші частини мови. Проніміналізація.

Основна література

1. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 336 с.

4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., уточнене й доп. – Вінниця : Поділля-2000, 2003. – 464 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Безпояско О. К. Іменні граматичні категорії (функціональний аналіз) / О. К. Безпояско. – К. : Наукова думка, 1991. – 172 с.
2. Брудницька Л. Використання особових і присвійних займенників зі стилістичною метою в текстах друкованої реклами / Л. Брудницька // Українська журналістика. – К., 1998. – С. 71–73.
3. Галій Л. Г. Етапи становлення займенника як частини мови [Електронний ресурс] / Л. Г. Галій // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2010. – Вип. 8. – С. 82–90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2010_8_16.
4. Гінзбург М. Про гендерні особливості займенникових іменників *кожний, усякий, жодний* [Електронний ресурс] / Михайло Гінзбург // Українська мова. – 2014. – № 2. – С. 94–106. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2014_2_12.

5. Городенська К. Г. Семантичний і морфологічний потенціал предикатів кількості / К. Г. Городенська // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. – 2002. – № 5. – С. 23–26.
6. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Львів : Світ, 2005. – 304 с.
7. Дзюман Н. Займенникове вираження суб'єктивних синтаксем у семантико-синтаксичній структурі речення [Електронний ресурс] / Наталія Дзюман // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2011. – Вип. 52. – С. 306–313. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_52_30.
8. Дзюман Н. П. Партикуляція займенників у сучасній українській мові [Електронний ресурс] / Н. П. Дзюман // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2014. – Вип. 11. – С. 92–94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_22.
9. Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності/неозначеності в українській мові : [монографія] / І. В. Дудко. – К. : Довіра, 2011. – 232 с.
10. Дудко І. В. Неозначені займенники в українській мові: історія та сучасний стан / І. В. Дудко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2010. – Вип. 6. – С. 105–111.
11. Загнітко А. П. Теоретична граMATика української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
12. Костусяк Н. Семантико-синтаксична валентність числівників [Електронний ресурс] / Наталія Костусяк // Лінгвістичні студії. – 2011. – Вип. 22. – С. 177–181. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_37.
13. Микитюк О. Український займенник – основа творення національної неповторності [Електронний ресурс] / Оксана Микитюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – 2013. – № 1. – С. 67–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnuf1m_2013_1_17.

14. Мозгунов В. В. Функціональні особливості окремих займенникових лексем в українській мові [Електронний ресурс] / В. В. Мозгунов // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2013. – Вип. 32(1). – С. 79–84. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrkrnu_fil_2013_32\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrkrnu_fil_2013_32(1)_24).

15. Ожоган В. М. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови : [монографія] / В. М. Ожоган. – К. : НАН України, Ін-т укр. мови, 1997. – 231 с.

16. Остроушко О. А. Мовностилістичні особливості текстів політичної телереклами (опозиція «свій» – «чужий») / О. А. Остроушко // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2006. – № 2. – С. 202–206.

17. Пушкар О. Займенник як чинник евфемізмів у сучасних політичних рекламних текстах [Електронний ресурс] / Олександра Пушкар // Лінгвістичні студії. – 2010. – Вип. 21. – С. 205–208. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2010_21_42.

18. Сич В. Ф. Заперечні займенники / В. Ф. Сич // Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти : зб. вибраних наук. праць / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – С. 54–64.

19. Ясакова Н. Семантика і функціонування займенника *ми* та дієслівних форм першої особи множини [Електронний ресурс] / Наталія Ясакова // Мовознавчий вісник. – 2012. – Вип. 14–15. – С. 238–245. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2012_14-15_38.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Дієслово. Прислівник

1. Дієслово. Неозначена форма дієслова. Дієвідмінювання. Граматичні категорії дієслова. Стилiстична змiна часових форм i способiв дiєслiв у тексті.
2. Особливості використання дієслів у мові мас-медіа.
3. Безособові дієслова в тексті. Форми на *-но*, *-то*, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.
4. Дієприкметник. Тенденції вживання активних дієприкметників у мові ЗМІ. Способи перекладу.
5. Дієприслівник. Особливості функціонування дієприслівників у мові мас-медіа.
6. Прислівник. Розряди прислівників за значенням, походженням і будовою. Особливості правопису, наголошення прислівників та прислівникових словосполучень.
7. Безособово-предикативні слова (слова «категорії стану»). Перехід прислівників у прийменники, сполучники та частки.
8. Відображення в журналістських текстах семантичного багатства прислівників.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із місцевих газет по 10 речень із дієсловами умовного й наказового способу. Охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із текстів мас-медіа 10 контекстів із дієслівними метафорами. Поясніть їх значення та доцільність використання у ЗМІ.
3. Випишіть із регіональної періодики 5-6 заголовків із безособовими дієсловами. З'ясуйте мету їх використання.
4. Випишіть із текстів ЗМІ по 10 прикладів анормативного вживання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів. Виправте помилки та проаналізуйте їх.
5. Випишіть із регіональних газет 5-6 речень із неправильним вживанням прислівників та прислівникових сполучень. Відредагуйте помилки та охарактеризуйте їх.

6. Опрацюйте статтю:

Навальна М. Гроші можуть «згоріти», їх можуть і «заморозити» (семантична динаміка дієслів у сучасній українській публіцистиці) [Електронний ресурс] / Марина Навальна // Культура слова. – 2013. – Вип. 78. – С. 104–109. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_78_22

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть морфологічні ознаки дієслова.
2. Які синтаксичні функції виконує дієслово? Наведіть приклади.
3. Які дієслова називаються перехідними/неперехідними? Проілюструйте прикладами.
4. Охарактеризуйте дієслова доконаного й недоконаного виду.
5. Що означає дійсний спосіб дієслова? Наведіть приклади. Які морфологічні ознаки мають дієслова дійсного способу?
6. Що означає умовний спосіб дієслова? Проілюструйте прикладами. Які морфологічні ознаки мають дієслова умовного способу?
7. Що означає наказовий спосіб дієслова? Наведіть приклади. Які морфологічні ознаки мають дієслова наказового способу?
8. Як твориться минулий час дієслова? Наведіть приклади.
9. Як твориться минулий час дієслова? Наведіть приклади.
10. Поясніть способи творення майбутнього часу дієслова. Наведіть приклади.
11. Які дієслова належать до I та II дієвідміни? Проілюструйте прикладами.
12. Як утворюються безособові форми на *-но*, *-то*? Наведіть приклади. Які синтаксичні функції виконують?
13. Які ви знаєте способи творення дієслів? Наведіть приклади.
14. Назвіть синтаксичні функції дієприкметника.
15. Як утворюються активні/пасивні дієприкметники? Які суфікси беруть у цьому участь? Проілюструйте прикладами.
16. Які синтаксичні функції виконує дієприслівник?
17. Як творяться дієприслівники доконаного та недоконаного виду?

Наведіть приклади.

18. У чому полягають особливості лексичного значення прислівника?

19. Які синтаксичні функції виконує прислівник?

20. Назвіть розряди прислівників за значенням, походженням, будовою. Проілюструйте прикладами.

21. Як утворюються ступені порівняння прислівників? Наведіть приклади.

22. Охарактеризуйте особливості правопису складних прислівників.

Теми повідомлень:

1. Історія вивчення інфінітива.
2. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники.
3. Способи творення прислівників.

Основна література

1. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 336 с.
4. Загнітко А. П. Система і структура граматичних категорій дієслова / Анатолій Загнітко. – К. : НМК ВО, 1990. – 51 с.
5. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., уточнене й доп. – Вінниця : Поділля-2000, 2003. – 464 с.
6. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.

7. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
10. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Азарова Л. Є. Дієприслівники в українській мові: статус, функціонування : монографія / Л. Є. Азарова, Е. С. Сосинович. – Вінниця : Універсум-Вінниця, 2005. – 124 с.
2. Божко Ю. О. Особливості дієприкметника в сучасній українській мові [Електронний ресурс] / Ю. О. Божко // Лінгвістика. – 2013. – № 2. – С. 175–185. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_2_26.
3. Бойченко Н. О. Стійкі дієслівні словосполучення у публіцистичному тексті: стандарт та експресія / Н. О. Бойченко // Слов'янські мови і сучасний світ. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2000. – С. 173–180.
4. Висоцький А. В. Синтаксична сфера прислівника в українській літературній мові : монографія / А. В. Висоцький. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. – 328 с.
5. Голосовська Г. Активні дієприкметники в українській літературній мові: уживати чи ні? / Галина Голосовська // Українська мова. – 2011. – № 4. – С. 63–71.
6. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Львів : Світ, 2005. – 304 с.

7. Дудко І. В. Дієслівні морфологічні категорії та форми як засоби репрезентації в мові концептуального змісту / І. В. Дудко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2011. – Вип. 7. – С. 23–32.
8. Єрмоленко С. С. Смысловий розвиток прислівників зі значенням «так»: моделі і мотивація / С. С. Єрмоленко // Мовознавство. – 2016. – № 5. – С. 18–27.
9. Загнітко А. П. Теоретична граMATика української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
10. Іваницька Н. Л. Кореляція денотативного та конотативного компонентів у семантичній структурі українського дієслова / Н. Л. Іваницька, В. В. Борецький // Студії української мови: лексикологія, граMATика, лінгводидактика : зб. наук. праць / ред. кол. : Н. Л. Іваницька, І. І. Дацюк, В. Я. Теклюк та ін. ; передм. Т. С. Слободинської. – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2002. – С. 61–66.
11. Іваницька Н. Л. СинтагMATика українського дієслова і синтаксичний аналітизм : монографія / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 180 с.
12. Колібаба Л. Словник дієслівного керування / Лариса Колібаба, Валентина Фурса. – К. : Либідь, 2016. – 656 с.
13. Леута О. І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова : монографія / О. І. Леута ; НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 404 с.
14. Литвин І. М. Мотивація українських відсубстантивних прислівників у когнітивно-ономасіологічному аспекті / І. М. Литвин // Українська філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення : зб. праць наук.-практ. читань до 80-річчя Г. Р. Передрїй, 10–11 лютого 2005 р., м. Черкаси / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – С. 365–369.

15. Масицька Т. Є. Граматична структура дієслівної валентності : монографія / Тетяна Євгенівна Масицька. – Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1998. – 207 с.
16. Навальна М. І. Специфіка вживання дієслів-термінів на позначення понять соціально-економічної сфери (на матеріалі української періодики) / М. І. Навальна, О. А. Спир // Економічний вісник університету : зб. наук. праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 22/2. – С. 40–44.
17. Овчиннікова І. І. Опис дієслівного значення як лексико-граматична проблема / І. І. Овчиннікова // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Філологічні науки». – 2013. – Кн. 2. – С. 126–128.
18. Романюк С. А. Часова характеристика дієприслівника [Електронний ресурс] / С. А. Романюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2011. – Вип. 7. – С. 71–74. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_17.
19. Романюк Ю. Словозмінні класи дієслів у сучасній українській мові / Юлія Романюк // Українська мова. – 2017. – № 2. – С. 75–83.
20. Симонова К. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення / Катерина Симонова // Українська мова. – 2012. – № 2. – С. 34–44.
21. Стадній А. С. Особливості семантики конотативних дієслів у мові ЗМІ / А. С. Стадній // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Вип. 15. – Т. 2. – С. 199–203. – (Філологічні науки).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Службові частини мови: прийменник, сполучник, частка.

Вигук

1. Прийменник. Первинні (непохідні) та вторинні (похідні) прийменники. Правопис прийменників. Вживання прийменників із різними непрямими відмінками іменників, семантика прийменникових конструкцій.
2. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному тексті. Помилки у вживанні прийменників. Роль прийменникових конструкцій у творенні словосполучень.
3. Сполучник. Типи сполучників за походженням. Прості, складні й складені сполучники. Семантична характеристика сурядних і підрядних сполучників. Правопис сполучників.
4. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.
5. Частки, їх семантико-конструктивна й стилістична роль у тексті. Словотворчі, формотворчі частки. Правопис часток.
6. Особливості вживання часток у мові ЗМІ.
7. Вигук. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Поповнення вигуків за рахунок інших слів, словосполучень та речень. Помилки у вживанні вигуків.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ 5-6 речень із аномативним вживанням прийменникових конструкцій. виправте помилки та охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із місцевих газет, журналів по 5-6 контекстів із простими, складними і складеними сполучниками. Знайдіть явище полісиндетону, з'ясуйте його функції в мові ЗМІ.
3. Випишіть із регіональної преси 10 речень із частками, які пишуться через дефіс. Охарактеризуйте їх значення.

4. Проаналізуйте специфіку використання вигуків у мові ЗМІ. Відповідь проілюструйте прикладами.

5. Опрацюйте статтю:

Конюхова Л. І. До проблеми функціонування просторових прийменників у мові засобів масової інформації [Електронний ресурс] / Л. І. Конюхова, О. В. Колодка // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2012. – Вип. 7(2). – С. 197–204. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2012_7\(2\)__22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2012_7(2)__22)

Питання для самоперевірки:

1. Чому прийменник, сполучник та частку називають службовими частинами мови?
2. Яку функцію виконує прийменник у реченні?
3. З якими відмінками вживаються прийменники? Проілюструйте прикладами.
4. Назвіть розряди прийменників за походженням.
5. Як класифікуються прийменники за будовою?
6. У чому полягають особливості правопису прийменників?
7. Назвіть типи сполучників за походженням та будовою.
8. Які сполучники називаються сполучниками сурядності? Наведіть приклади.
9. На які групи за значенням поділяються сполучники сурядності? Проілюструйте прикладами.
10. Які сполучники називаються сполучниками підрядності? Наведіть приклади.
11. На які групи за значенням поділяються сполучники підрядності? Проілюструйте прикладами.
12. Які особливості творення і правопису складних та складених сполучників? Проілюструйте прикладами.
13. На які розряди поділяються частки за значенням і вживанням?
14. На які типи і групи поділяються модальні (фразові) частки? Наведіть приклади. Яку функцію виконують?
15. Які частки належать до словотворчих/формотворчих? Наведіть

приклади.

16. Охарактеризуйте правопис часток.

17. Назвіть та охарактеризуйте лексико-граматичні особливості вигуків.

18. На які групи за значенням поділяються вигуки? Охарактеризуйте їх.

19. На які групи за походженням поділяються вигуки? Наведіть приклади.

20. Чи утворюються дієслова від звуконаслідувальних слів та вигуків? Відповідь обґрунтуйте.

Теми повідомлень:

1. Типові помилки у вживанні конструкцій із прийменниками *по, при, для, на*.

2. Специфіка використання сполучників *і, й, та*.

3. Заперечні частки *не і ні*.

4. Особливості функціонування звуконаслідувальних слів у реченні та тексті.

Основна література

1. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.

2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : [монографія] / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 398 с.

3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 336 с.

4. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія / І. К. Кучеренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., уточнене й доп. – Вінниця : Поділля-2000, 2003. – 464 с.

5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.]; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.]; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Бацевич Ф. Частки української мови як дискурсивні слова : монографія / Флорій Бацевич. – Львів : ПАІС, 2014. – 288 с.
2. Весельська Г. Нові явища у функціонально-стилістичному вживанні протиставних сполучників в українській літературній мові кінця ХХ – початку ХХІ століть / Г. Весельська // Українська мова. – 2011. – № 1. – С. 36–43.
3. Габай А. Значеннева диференціація українських логічних прийменників [Електронний ресурс] / Анна Габай // Лінгвістичні студії. – 2011. – Вип. 22. – С. 70–76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_16.
4. Гнатюк М. Особливості вживання деяких прийменникових конструкцій / Мирослава Гнатюк // Гуманітарні та соціальні науки : матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2009, 14–16 травня 2009 року, Львів, Україна / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С. 76–80.

5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія / Катерина Городенська. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.
6. Гуйванюк Н. В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посіб. / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Львів : Світ, 2005. – 304 с.
7. Гурко О. В. Вигуківі слова-речення в передачі значення ствердження [Електронний ресурс] / О. В. Гурко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 179–181. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_57.
8. Дерев'янок Л. І. Внутрішня семантична кореляція в прийменниково-іменникових структурах із первинними часовими прийменниками / Л. І. Дерев'янок // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. праць / за ред. проф. А. М. Поповського. – Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. – Вип. 11. – С. 27–44.
9. Загнітко А. П. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 416 с.
10. Загнітко А. П. Словник часток: матеріали і статті : науково-навчальне видання / Анатолій Загнітко, Анна Каратаєва. – Донецьк : ДонДУ, 2012. – 382 с.
11. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
12. Колібаба Л. Актуалізовані прийменники в українській літературній мові початку ХХІ сторіччя / Л. Колібаба // Українська мова. – 2015. – № 4. – С. 78–88.
13. Конюхова Л. І. Обмежувально-видільні частки як засіб актуалізації в мові реклами / Л. І. Конюхова // Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – С. 432–437.

14. Куш Н. Порівняльні прийменникові еквіваленти української мови: семантичний аспект / Н. Куш // Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології. – 2015. – Вип. 1. – С. 141–145.
15. Куш Н. Прийменник: основні підходи вивчення, лексико-граматичні ознаки, перспективи дослідження / Н. Куш // Функціонально-комунікативна і текстова парадигма українських прийменників та їхніх еквівалентів : монографія / А. П. Загнітко, К. М. Виноградова, І. П. Данилюк [та ін.]. – Донецьк : Вебер (Донецька філія), 2009. – С. 23–30.
16. Мельник О. Семантика вигука в українській мові / О. Мельник // Українське мовознавство. – 2011. – № 42. – С. 26–40.
17. Орленко О. В. Семантична асиметрія опозиції прийменників *над* і *під* в українській мові / О. В. Орленко // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. праць / за ред. проф. А. М. Поповського. – Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. – Вип. 12. – С. 26–35.
18. Ріпей М. Прийменник «попри» в газетних публікаціях [Електронний ресурс] / Марія Ріпей // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – 2010. – Вип. 2. – С. 443–449. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2010_2_36.
19. Романюк С. А. Функційність вигуків у мовленні українських політиків [Електронний ресурс] / С. А. Романюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2014. – Вип. 11. – С. 144–148. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_33.
20. Ткачук Г. О. Удосконалення культури мовлення у процесі роботи над конструкціями з прийменником *по* / Г. О. Ткачук, Г. О. Дорош // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 9. – С. 343–345.
21. Ходєєва Т. М. Прагматичний потенціал висловлювань із прийменником *крім* із семантикою виключення [Електронний ресурс] / Т. М. Ходєєва // Лінгвістичні дослідження. – 2014. – Вип. 38. – С. 200–204. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2014_38_32.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13
Синтаксис і пунктуація української мови.
Словосполучення

1. Синтаксис як учення про будову речень і словосполучень. Предмет синтаксису. Синтаксис і пунктуація. Основні синтаксичні одиниці.
2. Словосполучення та інші сполучення слів.
3. Типи словосполучень за морфологічним (частиномовним) вираженням головного слова.
4. Граматичні зв'язки слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).
5. Семантика словосполучення. Сміслові відношення між компонентами: атрибутивні (означальні), об'єктні й обставинні.
6. Особливості використання словосполучень у мові ЗМІ. Помилки у побудові словосполучень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із текстів ЗМІ по 5-6 контекстів зі словосполученнями із різними типами підрядного зв'язку.
2. Випишіть із місцевої публіцистики 10 контекстів із анормативними словосполученнями. Виправте помилки.
3. Випишіть із газет, журналів речення із порушенням пунктуаційних норм. Відредагуйте їх.
4. Поміркуйте над темою *«Правильність і точність як комунікативна ознака мовлення радіо- і тележурналіста»*.

Питання для самоперевірки:

1. Що вивчає синтаксис?
2. Назвіть основні синтаксичні одиниці.
3. Що вивчає пунктуація?
4. Що називають синтаксичним словосполученням?
5. Яка різниця між синтаксичними (вільними) і нечленованими (фразеологічними і лексичними) словосполученнями?

6. Чим словосполучення відрізняється від слова і від речення?
7. Які поєднання слів не становлять словосполучень? Наведіть приклади.
8. У чому відмінність простих словосполучень від складних?
9. Як класифікуються словосполучення на основі морфологічної належності і стрижневого слова? Наведіть приклади.
10. Назвіть типи зв'язку між компонентами у словосполученні.
11. Що таке узгодження? Яке узгодження називається повним, а яке – неповним? Наведіть приклади.
12. Що таке керування? Дайте визначення сильного і слабого керування. Проілюструйте прикладами.
13. Що таке прилягання? Наведіть приклади. Чому у здійсненні цього типу зв'язку не беруть участі засоби словозміни?
14. Назвіть типи словосполучень за смисловими відношеннями. Наведіть приклади та охарактеризуйте їх.

Теми повідомлень:

1. Основні напрями дослідження синтаксису.
2. Погляди мовознавців на словосполучення як синтаксичну одиницю.
3. Принципи української пунктуації. Система розділових знаків.
4. Синтаксис і пунктуація у професійній діяльності журналістів.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
3. Дудик П. С. Синтаксис української мови : підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с. – (Альма-матер).

4. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 290 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Вихованець І. Р. Граматичні вияви керування / І. Р. Вихованець // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – Вип. 2. – С. 9–13.
2. Балко М. До питання про основні ознаки словосполучення [Електронний ресурс] / Марина Балко // Лінгвістичні студії. – 2011. – Вип. 22. – С. 145–150. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2011_22_30.
3. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2000. – 131 с.
4. Жук Т. В. Підрядні словосполучення та їх види в сучасному мовознавстві [Електронний ресурс] / Т. В. Жук, О. А. Жук // Наукові

записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2013. – Кн. 2. – С. 50–54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_2_9.

5. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 400 с.

6. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект / Анатолій Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.

7. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого речення / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1993. – 177 с.

8. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 663 с.

9. Іваницька Н. Л. Теорії словосполучення в сучасній україністиці / Н. Л. Іваницька, Н. Л. Осадчук // Філологічні студії : зб. наук. статей. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – Вип. 4. – С. 17–19.

10. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.

11. Козачук Г. О. Словосполучення у функції обставини місця в українській мові / Г. О. Козачук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2011. – Вип. 8. – С. 87–91.

12. Мамалига А. І. Словосполучення в мові сучасної преси: стандарт і експресія / А. І. Мамалига // Лінгвістичні студії. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 11. – Ч. 4. – С. 615–619.

13. Меншиков І. І. Структура словосполучення в сучасній українській літературній мові / І. І. Меншиков, І. С. Попова. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2000. – 36 с.

14. Мірченко М. В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення) : навч. посіб. / М. В. Мірченко. – К. : ІЗМН, 1997. – 100 с.

15. Ожоган В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис : навч. посіб. для самостійної роботи / В. Ожоган. – Кіровоград, 2005. – 160 с.
16. Савицький М. П. Український синтаксис з погляду діахронічної типології / М. П. Савицький // Мовознавство. – 2006. – № 2–3. – С. 45–49.
17. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
18. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.
19. Штельмах М. Л. Жанрово-стильова мотивація використання розмовного синтаксису в інтерв'ю [Електронний ресурс] / М. Л. Штельмах // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2008. – Вип. 17. – С. 86–91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apy1_2008_17_13.
20. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14
Речення як одиниця синтаксису.
Головні та другорядні члени речення

1. Речення як синтаксична одиниця. Ознаки речення. Речення і судження. Типи речень.
2. Аспекти вивчення речення: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний.
3. Просте двоскладне речення. Головні члени речення. Підмет, його формальні та семантичні особливості. Види підмета за будовою.
4. Присудок. Формальні та семантичні особливості присудка. Види присудка за будовою.
5. Поняття про другорядні члени речення. Складні випадки розмежування.
6. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямі і непрямі додатки.
7. Означення як синтаксичне вираження атрибута. Узгоджене та неузгоджене означення. Прикладка як особлива форма означення.
8. Обставина як синтаксичне вираження різних ознак відношень дії або стану. Види обставин.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть статтю на тему «*Ведучий – і актор, і журналіст в одній особі*», використовуючи такі типи простих речень: розповідні (стверджувальні і заперечні), питальні, спонукальні, окличні, двоскладні, односкладні, поширені і непоширені, повні і неповні. Визначте усі члени речення та вкажіть морфологічні засоби вираження.
2. Охарактеризуйте основні помилки побудови речень у журналістських текстах. Наведіть 5-6 прикладів із місцевої періодики.
3. Прослухайте радіопередачу (на ваш вибір). Зафіксуйте випадки порушення синтаксичних норм у радіомовленні (5-6 прикладів). Виправте помилки та охарактеризуйте їх.
4. Випишіть із текстів регіональних газет/журналів речення, в яких

підмети та присудки виражені по-різному.

5. Опрацюйте статтю:

Капелюшний А Труднощі в координації підмета і присудка під час телевізійного мовлення наживо [Електронний ресурс] / Анатолій Капелюшний // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2016. – Вип. 41. – С. 155–171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2016_41_20

Питання для самоперевірки:

1. Що таке речення? Назвіть його основні ознаки.
2. Як співвідноситься речення і судження?
3. Охарактеризуйте особливості формально-синтаксичного підходу до вивчення речення.
4. У чому суть семантико-синтаксичного підходу до вивчення речення?
5. Охарактеризуйте комунікативний підхід до вивчення речення.
6. Як класифікують речення за метою висловлювання та за інтонацією? Наведіть приклади.
7. У чому відмінність між двоскладними й односкладними реченнями?
8. Які речення називаються поширеними, а які – непоширеними?
9. У чому полягає різниця між прямим і зворотним (інверсійним) порядком слів у реченні? Яку функцію виконує інверсійний порядок слів у мові ЗМІ?
10. Який член речення називається підметом? Назвіть структурні типи підмета.
11. Якими частинами мови виражається простий підмет? Проілюструйте прикладами.
12. Охарактеризуйте способи вираження складеного підмета. Наведіть приклади.
13. Який член речення називається присудком? Назвіть структурні типи присудка.
14. Охарактеризуйте способи вираження простого і складеного присудка. Проілюструйте прикладами.

15. Чим подібні і чим відрізняються складений дієслівний і складений іменний присудки? Наведіть приклади.
16. Що таке додаток, які його ознаки?
17. Назвіть засоби вираження прямого і непрямого додатка в українській мові. Наведіть приклади.
18. Який другорядний член речення називають означенням? Назвіть граматичні ознаки означень. Наведіть приклади.
19. Які основні засоби вираження узгоджених і неузгоджених означень?
20. У чому виявляється специфіка прикладки як різновиду означення?
21. Назвіть семантичні групи прикладки. Наведіть приклади.
22. Що таке обставина? Які граматичні ознаки обставини?
23. Назвіть різновиди обставин. Наведіть приклади.

Теми повідомлень:

1. Речення як основна одиниця мовлення журналіста. Функції простого речення у журналістській практиці.
2. Погляди мовознавців на синтаксичну модель членів речення.
3. Тире між підметом і присудком.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови : підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с. – (Альма-матер).
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 290 с.

4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / ред. М. Я. Плющ. – 6-тє вид., стереотип. – К. : Вища школа, 2006. – 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.]; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.]; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Базан О. Риторичне питання у системі синтаксичних одиниць української мови / Ольга Базан // Волинь філологічна: текст і контекст. Лінгвостилістика ХХІ століття: стан і перспективи : зб. наук. пр. / упоряд. С. К. Богдан. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. – Вип. 15. – С. 50–59.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
3. Гуйванюк Н. В. До поняття комунікативної парадигми речення / Н. В. Гуйванюк // Мовознавство. – 2005. – № 3–4. – С. 148–154.

4. Гуйванюк Н. В. Питальні речення в сучасній українській мові : навч.-метод. посіб. / Н. В. Гуйванюк, Т. С. Шабат. – Чернівці : Рута, 2000. – 66 с.
5. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2000. – 131 с.
6. Завальнюк І. Функціонально-стилістичні особливості вживання окличних речень у сучасному українському газетному мовленні / Інна Завальнюк // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць на пошану проф. Катерини Городенської з нагоди її 60-річчя / МОН України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького / [відп. ред. Г. І. Мартинова]. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2009. – Вип. 8. – С. 306–326.
7. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 400 с.
8. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект / Анатолій Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.
9. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого речення / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1993. – 177 с.
10. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 663 с.
11. Іваницька Н. Л. Підмет: наукові традиції та сучасна граматична теорія / Н. Л. Іваницька, І. В. Гороф'янюк // Філологічні студії : зб. наук. статей. – Вінниця : ВДПУ, 2005. – С. 11–14.
12. Іваницька Н. Л. Теоретичний синтаксис української мови : навч. посіб. / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. – Ч. 1. – 169 с.
13. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.
14. Козачук Г. О. Синсемантичні слова як компоненти аналітичної форми вираження підмета [Електронний ресурс] / Г. О. Козачук //

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2011. – Вип. 7. – С. 187–191. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2011_7_43.

15. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у структурі простого речення / О. В. Кульбабська // Актуальні проблеми менталінгвістики : зб. статей за матеріалами IV міжнар. наук. конф. / Ін-т української мови, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Черкаський нац. ун-т. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2005. – С. 48–51.

16. Мірченко М. В. Категорія другорядного члена речення / М. В. Мірченко // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. – 2000. – № 6. – С. 130–139.

17. Ожоган В. М. Особливості поєднання підмета й присудка в структурі двоскладного речення [Електронний ресурс] / В. М. Ожоган // Наукові записки НаУКМА. Серія: Філологічні науки. – 2016. – Т. 89. – С. 52–58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2016_189_12.

18. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

19. Сулима О. П. Особливості функціонування зв'язки у складеному іменному присудку / О. П. Сулима // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – Вінниця, 2008. – Вип. 10. – Т. 1. – С. 259–266.

20. Сулима О. П. Складений іменний присудок у науковому стилі / О. П. Сулима // Українська мова. – 2011. – № 4. – С. 22–30.

21. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15
Односкладні речення та їх типи.
Просте ускладнене речення

1. Загальна характеристика односкладних речень, їх функції в мові ЗМІ. Типи односкладних речень (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні (називні), генітивні).
2. Неповні речення, слова-речення, незакінчені (обірвані) речення, їх функціональне навантаження в публіцистичному тексті.
3. Поняття про просте ускладнене речення, його функції в мові ЗМІ.
4. Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Пунктуація.
5. Речення з відокремленими членами (означеннями, прикладками, обставинами, додатками, уточнювальними словами), способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
6. Речення зі вставними і вставленими конструкціями, способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
7. Звертання, його види. Звертання різної тональності у практиці журналіста. Пунктуація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть замітку про свою практику в газеті, на радіо чи телебаченні, використовуючи в тексті різні типи односкладних речень. Які функції виконують односкладні речення у мові ЗМІ?
2. Випишіть із місцевої преси неповні контекстуальні, ситуативні та еліптичні речення. Охарактеризуйте стилістичні особливості їх вживання у мові ЗМІ.
3. Випишіть із текстів ЗМІ 6 речень, ускладнених однорідними членами, які поєднані сполучниками: *однак, то... то, або, чи, та (і), та (але)*, а також 5-6 речень, у яких є узагальнювальні слова. Проаналізуйте їх.

4. Випишіть із регіональної преси по 5 речень із відокремленими додатками, означеннями, обставинами, уточнювальними членами речення. Проаналізуйте речення.
5. Розкажіть про свого респондента (на ваш вибір), використовуючи відокремлені прикладки. Розповідь запишіть, поясніть розділові знаки.
6. Випишіть із місцевих мас-медіа по 5 речень зі вставними і вставленими конструкціями. Охарактеризуйте їх.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке просте односкладне речення? Назвіть його структурно-семантичні ознаки.
2. Які односкладні речення є означено-особовими? Назвіть засоби вираження головного члена в реченнях цього типу.
3. Які речення називають неозначено-особовими? Назвіть засоби вираження головного члена речення в них.
4. Назвіть структурно-семантичні ознаки односкладних узагальнено-особових речень.
5. Які односкладні речення є безособовими? Як їх класифікують?
6. Охарактеризуйте семантичні різновиди безособових речень і способи вираження головних членів у них.
7. Якими є семантика й структура інфінітивних речень?
8. Які речення називають називними? На які семантичні групи їх поділяють?
9. Що таке неповне речення? Які його граматичні ознаки? Наведіть приклади.
10. Які речення називають нечленованими (словами-реченнями)? Назвіть їх семантичні різновиди.
11. Які типи простих ускладнених речень є в українській мові?
12. Що таке однорідні члени речення, які їх основні граматичні ознаки?
13. За допомогою яких засобів поєднуються між собою однорідні члени речення?

14. Поясніть правила вживання розділових знаків при однорідних членах речення. Наведіть приклади.
15. Що таке відокремлені члени речення? Які члени речення можуть бути відокремленими?
16. Які члени речення називають уточнювальними? Чим вони відрізняються від відокремлених?
17. Які розділові знаки вживаються при відокремлених та уточнювальних членах речення? Наведіть приклади.
18. Які граматичні одиниці називають вставними компонентами? На які семантичні групи поділяють вставні компоненти? Проілюструйте прикладами.
19. Які функції вставлених конструкцій у мовленні, їхня структура й місце в реченні? Наведіть приклади.
20. Що таке звертання і яка його роль у мовленні? Проілюструйте прикладами.

Теми повідомлень:

1. Внесок мовознавців у вивчення односкладних речень.
2. Синкретичні явища в реченні.
3. Еволюція поглядів на неповне речення.
4. Обов'язкові і факультативні умови відокремлення другорядних членів речення.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови : підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с. – (Альма-матер).
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 290 с.

4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / ред. М. Я. Плющ. – 6-те вид., стереотип. – К. : Вища школа, 2006. – 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.
10. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Баранник Н. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення односкладних речень / Н. Баранник // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 27–30.
2. Богатько В. В. Синтаксис і стилістика неповних речень у мові сучасної української періодики : навч. посіб. для спецкурсу / Валентина Василівна Богатько. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. – 176 с.
3. Бондаренко Т. Г. Анормативи-синтаксеми в структурі простого ускладненого речення (на матеріалі медіатекстів) / Т. Г. Бондаренко // Актуальні проблеми менталінгвістики : зб. статей за матеріалами ІV міжнар. наук. конф. / Ін-т української мови, Ін-т мовознавства

ім. О. О. Потебні, Черкаський нац. ун-т. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2005. – С. 237–239.

4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.

5. Вінтонів М. Нечленовані речення в сучасній українській мові: статус, функції / М. Вінтонів // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць / МОН України ; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; відп. ред. Г. І. Антонова. – Вип. 6. – Черкаси, 2008. – С. 44–49

6. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2000. – 131 с.

7. Дудик П. С. Просте ускладнене речення : навч. посіб. / П. С. Дудик. – Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. – 335 с.

8. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 400 с.

9. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1994. – 204 с.

10. Зайко Л. В. Безособові речення в контексті мовного розвитку / Л. В. Зайко // Мовознавство. – 2004. – № 4. – С. 81–88.

11. Іваницька Н. Л. До питання формально-граматичного моделювання структури простого речення / Н. Л. Іваницька // Філологічні студії : зб. наук. статей. – Вінниця : ВДПУ, 2005. – С. 8–11.

12. Капелюшний А. Логічні помилки у використанні однорідних членів речення під час прямоєфірного мовлення тележурналістів / Анатолій Капелюшний // Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія : зб. праць кафедри української преси і Дослідницького центру історії західноукраїнської преси. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Вип. 8. – С. 230–232.

13. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.

14. Коваль Л. М. Семантико-синтаксична основа головного компонента односкладних речень в українській мові : [монографія] / Л. М. Коваль. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 316 с.
15. Коцюба З. Г. Відмежування номінативних речень від омонічних структур / З. Г. Коцюба // Мовознавство. – 2003. – № 5. – С. 56–64.
16. Кульбабська О. Відокремлення як формальний засіб вираження вторинної номінації / О. Кульбабська // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія: Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 276–277. – С. 396–403.
17. Мойсієнко А. К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення / А. К. Мойсієнко. – К. : ПП Я. Січовик, 2006. – 240 с.
18. Рабанюк Л. З історії питання про односкладні речення / Л. Рабанюк // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Серія: Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 276–277. – С. 403–412.
19. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові : монографія / М. С. Скаб. – Чернівці : Місто, 2002. – 272 с.
20. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
21. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.
22. Яворський А. Ю. Анормативи у структурі простого речення (за матеріалами друкованих ЗМІ) / А. Ю. Яворський // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. праць / за ред. проф. А. М. Поповського. – Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О., 2012. – Вип. 11. – С. 213–222.
23. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 16

Складне речення. Типи складних речень

1. Складне речення. Визначальні ознаки складного речення, його функції в мові ЗМІ.
2. Складносурядні речення, їх функціонування в мові ЗМІ. Синтаксичні відношення між частинами складносурядних речень, різновиди складносурядних речень. Пунктуація.
3. Загальна характеристика складнопідрядних речень, їх структура і функції в мові ЗМІ. Засоби оформлення зв'язку між головною і підрядною частинами. Типи складнопідрядних речень. Пунктуація.
4. Безсполучникові складні речення, їх функції в мові ЗМІ. Безсполучникові складні речення з однотипними та різнотипними частинами.
5. Поняття про багатокomпонентні складні речення з різними видами зв'язку, їх функціональне навантаження в мові ЗМІ. Пунктуація.
6. Період, його структурні типи, особливості інтонації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Напишіть рецензію на вашу улюблену телепередачу, використовуючи різні типи складних речень. Охарактеризуйте їх.
2. Випишіть із місцевої преси різні типи складносурядних та складнопідрядних речень. Проаналізуйте їх.
3. Випишіть із регіональних газет та журналів 10 складних безсполучникових речень і охарактеризуйте їх.
4. Випишіть із текстів ЗМІ структурні типи періоду. Охарактеризуйте їх.
5. Опрацюйте статтю:

Завальнюк І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку XXI ст. [Електронний ресурс] / І. Я. Завальнюк // Мовознавство. – 2009. – № 6. – С. 42–50. – Режим доступу: <http://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/394.html>

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні граматичні ознаки складного речення.
2. Які є засоби поєднання предикативних частин у складному реченні?
3. Які речення називаються складносурядними? Окресліть їх граматичні ознаки.
4. Назвіть засоби поєднання предикативних частин у складносурядному реченні та смислові відношення між ними. Проілюструйте прикладами.
5. Вкажіть основні правила вживання розділових знаків у складносурядних реченнях.
6. Які речення називаються складнопідрядними? Назвіть їх визначальні ознаки.
7. Які є основні засоби зв'язку між частинами складнопідрядного речення?
8. За якими ознаками класифікують складнопідрядні речення і на які групи та різновиди їх поділяють? Проілюструйте прикладами.
9. У чому відмінність між підрядними сполучниками і сполучними словами?
10. Поясніть основні правила вживання розділових знаків у складнопідрядних реченнях.
11. Які речення називаються безсполучниковими? Назвіть їх основні граматичні ознаки.
12. За допомогою яких мовних засобів поєднуються предикативні частини безсполучникових складних речень?
13. Назвіть і охарактеризуйте різновиди безсполучникових складних речень. Проілюструйте прикладами.
14. Які основні правила вживання розділових знаків між частинами безсполучникових складних речень?
15. Що таке складне багатоконпонентне речення і які його граматичні ознаки?
16. Назвіть типи багатоконпонентних речень. Проілюструйте прикладами.

17. Які є основні правила вживання розділових знаків у складних багатокomпонентних реченнях?

18. Охарактеризуйте період як синтаксичну структуру. Які особливості його побудови?

Теми повідомлень:

1. Проблеми дослідження складного речення.
2. Засоби зв'язку частин складного речення.
3. Контаміновані (мішані) типи багатокomпонентних складних речень.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови : підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с. – (Альма-матер).
3. Завальнюк І. Я. Синтаксис мови сучасної української газетної періодики : навч. посіб. / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 290 с.
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / ред. М. Я. Плющ. – 6-тє вид., стереотип. – К. : Вища школа, 2006. – 430 с.
6. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко, М. Я. Плющ, І. М. Арібжанова [та ін.];

Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. – К. : Знання, 2010. – 374 с.

8. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.

9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

10. Ющук І. П. Українська мова : посібник / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.

2. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 222 с.

3. Галас А. Інтерпретація періоду як об'єкта синтаксису і стилістики / А. Галас // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць / відп. ред. І. В. Сабадош. – Ужгород, 2015. – Вип. 20. – С. 34–43.

4. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардашук, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2000. – 131 с.

5. Гуйванюк Н. В. Складні ускладнені речення: теоретично-практичний блок / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2003. – 145 с.

6. Дорошенко С. І. Функціонування сполучників *щоб* і *аби* в складнопідрядних реченнях мети / С. І. Дорошенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – 2000. – № 491. – С. 397–400.

7. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти / І. Я. Завальнюк. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 400 с.

8. Загнітко А. П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во Донецького університету, 1994. – 204 с.
9. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія / Анатолій Панасович Загнітко. – 3-тє вид., випр. і допов. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 294 с.
10. Іваницька Н. Л. Нариси з синтаксису української мови : посіб. для студентів-філологів / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : ВДПУ, 2011. – 183 с.
11. Іваницька Н. Л. Теоретичний синтаксис української мови : навч. посіб. / Н. Л. Іваницька. – Вінниця : Вид-во Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського, 2002. – Ч. 1. – 169 с.
12. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови : навч. посіб. / М. У. Каранська. – К. : Либідь, 1995. – 312 с.
13. Козицька О. Порядкова залежність послідовності розташування предикативних одиниць у контамінованих складнопідрядних багатокomпонентних реченнях / О. Козицька // Українська мова. – 2005. – № 3. – С. 54–62.
14. Лаврінець О. Складносурядне речення зі «спільним підметом» та «спільним присудком» / О. Лаврінець // Наукова спадщина професора С. В. Семчинського і сучасна філологія : зб. наук. праць : у 2 ч. / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – Ч. 2. – С. 36–43.
15. Пац Л. Недиференційований синтаксичний зв'язок у складному безсполучниковому реченні / Л. Пац // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 11. – Ч. I. – С. 221–227.
16. Руденко Н. Семантичні групи складнопідрядних речень з умовною модальністю в сучасній українській літературній мові / Н. Руденко // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – С. 94–100.
17. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання : навч. посіб. / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

18. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.
19. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові : [монографія] / Р. О. Христіанінова. – К. : Інститут української мови ; Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. – 368 с.
20. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 286 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 17

Способи відтворення чужого мовлення

1. Поняття про чуже мовлення і засоби його передачі.
2. Пряма мова та способи її вираження у публіцистичному тексті. Пунктуація.
3. Непряма мова. Розділові знаки в реченнях із непрямою мовою.
4. Невласне пряма мова, або вільна непряма мова.
5. Діалог, або діалогічна мова. Розділові знаки при діалозі. Діалог у сучасному телевізійному мовленні.
6. Цитата та засоби її передачі в мові ЗМІ. Розділові знаки при цитатах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Запишіть із газети або телепрограми діалог журналіста з відомою людиною України (на вибір – письменником, музикантом, художником, актором, спортсменом, політиком тощо). Прокоментуйте лексичні, фразеологічні (якщо будуть), структурно-синтаксичні, інтонаційні та експресивні особливості тексту. Поясніть, яке запитання або яку відповідь ви сформулювали б інакше і чому.
2. Побудуйте схеми речень із прямою мовою. Проілюструйте прикладами з місцевої преси.
3. Складіть і запишіть діалог між двома студентами-журналістами про вплив соціальних мереж на життя людини. Поясніть розділові знаки при діалозі.
4. Напишіть твір публіцистичного стилю на тему «Що важливіше: «ти в журналістиці» чи «журналістика в тобі»?». Використайте цитати.
5. Опрацюйте статті:

Каленич В. Текстотвірний потенціал цитат у газетних публікаціях [Електронний ресурс] / Володимир Каленич // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). –

Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2017. – Вип. 24. – С. 165–171. –
Режим доступу: <https://vspu.edu.ua/science/art/a200.pdf>

Шулик Р. Т. Структури передачі чужого мовлення як прагматичні засоби в інформаційних жанрах інтернет-публіцистики [Електронний ресурс] / Р. Т. Шулик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. – 2011. – Вип. 1. – С. 133–138. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/83/1/Shulyk.pdf>

Питання для самоперевірки:

1. Як трактується поняття «чуже мовлення»?
2. Яке мовлення називається прямим?
3. Якими способами може виділятися в тексті пряма мова?
4. Від чого залежать розділові знаки в реченнях із прямою мовою?
5. Що таке невласне пряма мова?
6. Чим відрізняється невласне пряма мова від прямої? Наведіть приклади.
7. У чому сутність поняття «непряма мова»?
8. У чому відмінність між прямою і непрямою мовою? Наведіть приклади.
9. Що таке діалог, монолог, полілог?
10. Що таке внутрішнє мовлення?
11. Обґрунтуйте, як передається діалог на письмі. Наведіть приклади.
12. Чи можлива заміна діалогу непрямою мовою? Наведіть приклади.
13. Що таке цитата?
14. Для чого використовуються цитати в мові ЗМІ?
15. Які правила оформлення цитати в тексті, якщо вона наводиться не повністю?
16. Як оформлюється цитата, якщо наводиться в реченні у вигляді прямої мови?
17. Як оформлюється цитата, якщо наводиться як складова частина в авторському реченні?

18. Чи можна змінювати цитату?
19. У чому полягає стилістичне значення чужого мовлення у тексті?

Теми повідомлень:

1. Синкретизм конструкцій із чужою мовою.
2. Суть і характеристика монологічного мовлення.
3. Внутрішнє мовлення як засіб мислення.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Гуйванюк Н. В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кардащук, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2000. – 131 с.
3. Дудик П. С. Синтаксис української мови : підручник / П. С. Дудик, Л. В. Прокопчук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 384 с. – (Альма-матер).
4. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. – 3-тє вид., доп. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
5. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
6. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.]; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
7. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. – К. : Наук. думка, 2015. – 288 с.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

9. Яцимірська М. Г. Сучасна українська мова. Пунктуація : навч. посіб. / М. Г. Яцимірська. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 286 с.

Додаткова література

1. Бобошко Т. М. Діалогічне мовлення як предмет лінгвістичних досліджень / Т. М. Бобошко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки : наук. журн. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка 2012. – Вип. 62. – С. 191–194.
2. Дев'ятих Ю. В. Еволюція поняття пряма мова у контексті зміни наукової парадигми / Ю. В. Дев'ятих // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2013. – Вип. 35. – С. 91–93.
3. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 663 с.
4. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія / Анатолій Панасович Загнітко. – 3-тє вид., випр. і допов. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – 294 с.
5. Іванюха Т. В. Інтертекстуальність як засіб текстотворення в сучасній журнальній публіцистиці (на матеріалі есеїстики журналу для молоді «Отрок. UA») / Т. В. Іванюха // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 54. – С. 34–38.
6. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови : навч. посіб. – Вид. 2-ге, переробл. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2007. – 400 с.
7. Межов О. Семантична диференціація об'єктної синтаксеми / О. Межов // Українська мова. – 2005. – № 1. – С. 17–32.
8. Назаренко О. Міжтекстова взаємодія в газетному тексті / Оксана Назаренко // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – К., 2016. – № 33. – С. 120–130.
9. Піндосова Т. С. Цитата як форма «чужого слова» [Електронний ресурс] / Т. С. Піндосова // Наукові записки Національного

університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2015. – Вип. 55. – С. 202–204. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_55_74.

10. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник / Олександр Данилович Пономарів. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.

11. Проценко О. В. Чуже мовлення в текстах ЗМК: проблема достовірності інформації [Електронний ресурс] / О. В. Проценко // Гілея : науковий вісник. – 2013. – № 76. – С. 135–137. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_76_49.

12. Савченко І. С. Пунктуація сучасної української мови : навч. посіб. для студ. вузів / І. С. Савченко. – Черкаси : Відлуння-плюс, 2008. – 152 с.

13. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.

14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.

15. Серажим К. С. Текстознавство : підручник / К. С. Серажим. – К. : Вид.-поліграф. центр «Київ. ун-т», 2009. – 527 с.

16. Сюта Г. Оновлений зміст і статус терміна цитата в сучасній стилістиці / Галина Сюта // Культура слова. – 2015. – Вип. 83. – С. 66–71.

17. Тишківська Н. Я. Українська мова. Синтаксис : науково-методичні рекомендації / Н. Я. Тишківська. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.

18. Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. – 824 с.

19. Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова : довідник / Л. Ю. Шевченко, В. В. Різун, Ю. В. Лисенко ; ред. О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 18

Текст. Дискурс

1. Сутність тексту, його ознаки. Типологія текстів.
2. Складне синтаксичне ціле (надфразна єдність, прозова строфа) як одиниця тексту. Засоби зв'язку компонентів складного синтаксичного цілого. Стилiстичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
3. Поняття про дискурс. Типи дискурсів.
4. Особливості публіцистичного тексту.
5. Початки і кінцівки як структурні елементи радіо- та телепрограм, телетекстів.
6. Абзац. Роль абзаців у тексті.
7. Особливості редагування тексту.

Завдання для самостійної роботи:

1. Створіть електронні схеми «Типологія текстів» та «Типи дискурсу».
2. Напишіть текст для телерепортажу на тему «Смартфон: наш друг чи ворог?». Охарактеризуйте початок і кінцівку як структурні елементи цього жанру.
3. Напишіть статтю в газету/журнал (тему оберіть самі). Викладач визначить, хто з одногрупників редагуватиме ваш текст.
4. Опрацюйте статті:

Тимошик М. Особливості редагування текстів для газет, журналів, рекламних та інформаційних видань [Електронний ресурс] / М. Тимошик // Наукові записки Інституту журналістики. – 2004. – Т. 15. – С. 29–35. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1227>

Шайда Н. Специфіка конструювання початків і кінцівок інформаційних програм на телебаченні [Електронний ресурс] / Н. Шайда // Теле- та радіожурналістика. – 2009. – Вип. 8. – С. 47–57. – Режим доступу: <http://old.journ.lnu.edu.ua/vypusk7/visnyk08-6.pdf>

Щепка О. Категорійна структура й інтенційність сучасного українського публіцистичного тексту [Електронний ресурс] / Оксана Щепка // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2017. – Вип. 24. – С. 212–218. – Режим доступу: <https://vspu.edu.ua/science/art/a200.pdf>

На вибір:

Ковтун Н. О. Сучасний радіодискурс: специфіка, структура, рівні [Електронний ресурс] / Н. О. Ковтун // Наукові записки Інституту журналістики. – Т. 28. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=>

Форманова С. В. Лінгвальні особливості теледискурсу: прагматичний аспект [Електронний ресурс] / С. В. Форманова, Е. В. Боева // Журналістика. Філологія. Медіаосвіта : зб. наук. праць. – Полтава, 2014. – С. 256–260. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4296/1/Formanova.Boeva.pdf>

Яцимірська М. Текст-дискурс як комунікативна сутність мовлення ЗМІ [Електронний ресурс] / М. Яцимірська // Вісник Львівського університету. Серія журналістики. – 2004. – Вип. 25. – С. 363–369. – Режим доступу: http://old.journ.lnu.edu.ua/publications/visnyk25/Visnyk25_P3_01_Jacymirska.pdf1980

Питання для самоперевірки:

1. Яку дефініцію тексту ви знаєте?
2. У чому виявляється зв'язок тексту з реченням?
3. Як утворюється складне синтаксичне ціле?
4. Які засоби зв'язку використовуються для поєднання самостійних речень у складному синтаксичному цілому? Наведіть приклади.
5. Як оформлюється складне синтаксичне ціле інтонацією в усному мовленні?
6. Дайте визначення дискурсу.
7. Хто з дослідників ввів поняття дискурсу?

8. Як співвідносяться поняття текст і дискурс? Чи варто їх ототожнювати?
9. У чому полягає специфіка публіцистичного тексту?
10. Що таке абзац?
11. Охарактеризуйте основні моменти редагування тексту.

Теми повідомлень:

1. Структура тексту.
2. Види контекстуальних відношень між реченнями.
3. Особливості висловлення у мові ЗМІ.

Основна література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко ; ред. Н. В. Леонова. – К. : Вища школа, 2005. – 272 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
3. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – 2-ге вид, випр. і доп. – Львів : ПАІС, 2009. – 432 с.
4. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К. : РВЦ «Київський університет», 1998. – 336 с.
5. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації / Т. В. Радзівська ; ред. М. М. Пещак ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 1993. – 191 с.
6. Різун В. В. Літературне редагування : підручник / В. В. Різун. – К. : Либідь, 1996. – 240 с.
7. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія / К. С. Серажим ; наук. ред. В. В. Різун. – К., 2002. – 392 с.

8. Сучасна українська літературна мова : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / ред. М. Я. Плющ. – 6-те вид., стереотип. – К. : Вища школа, 2006. – 430 с.
9. Сучасна українська мова : підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко [та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
10. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 408 с.

Додаткова література

1. Бакун О. В. Поняття дискурсу в контексті соціальної комунікації і журналістської освіти [Електронний ресурс] / О. В. Бакун // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. – 2011. – № 968. – Вип. 3. – С. 34–37. – Режим доступу: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5627>
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Флорій Сергійович Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
3. Голубовська І. О. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій / І. О. Голубовська, І. Р. Корольов. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – 223 с.
4. Голянич М. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 392 с.
5. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : колективна монографія / ред. І. С. Шевченко. – Харків : Константа, 2005. – 356 с.
6. Іваницька Н. Л. До проблеми лінгвістичної сутності тексту / Н. Л. Іваницька, С. Ю. Левковська // Філологічні студії : зб. наук. статей. – Вінниця : ВДПУ, 2003 – Вип. 1. – С. 36–38.
7. Іщенко Н. Г. Текст – цілісна мовна й мовленнєва структура [Електронний ресурс] / Н. Г. Іщенко // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – 2016. – Т. 1, № 5. – С. 128–130. – Режим доступу: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2016/NV_2016_5-1/33.pdf.

8. Капелюшний А. О. Стилiстика й редагування : практичний словник-довiдник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львiв : ПАiС, 2002. – 575 с.
9. Кулик В. Дискурс українських медiй: iдентичностi, iдеологiї, владнi стосунки / Володимир Кулик. – К. : Критика, 2010. – 656 с.
10. Кухаренко В. А. Iнтерпретацiя тексту : пiдручник для студентiв старших курсiв фiлологiчних спецiальностей / В. А. Кухаренко. – Вiнниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
11. Лютянська Н. I. Мас-медiйний дискурс: типологiчнi та структурно-органiзацiйнi особливостi / Н. I. Лютянська // Науковi записки Нiжинського державного унiверситету iм. Миколи Гоголя. Серiя: Фiлологiчнi науки. – 2014. – Кн. 2. – С. 136–141.
12. Партико З. В. Загальне редагування: нормативнi основи / З. В. Партико. – Львiв : Афiша, 2001. – 416 с.
13. Почепцов Г. Г. Теорiя комунiкацiї / Г. Г. Почепцов. – 2-ге вид., доп. – К. : РВЦ «Київський унiверситет», 1999. – 308 с.
14. Радзiєвська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лiнгвiстики тексту. Текст – соцiум – культура – мовна особистiсть : монографiя / Тетяна Вадимiвна Радзiєвська ; Iн-т мовознавства iм. О. О. Потебнi НАН України. – К. : Iнформ.-аналiт. агентство, 2010. – 491 с.
15. Рiзун В. В. Лiнгвiстика впливу : монографiя / В. В. Рiзун, Н. Ф. Непийвода, В. М. Корнєєв. – К. : ВПЦ «Київський унiверситет», 2005. – 148 с.
16. Романюк С. К. Типологiчнi особливостi рекламного дискурсу / С. К. Романюк // Вiсник Житомирського державного унiверситету iменi Iвана Франка. Серiя: Фiлологiчнi науки : наук. журн. – Житомир : Вид-во ЖДУ iм. I. Франка, 2010. – Вип 54. – С. 228–231.
17. Серажим К. С. Текстознавство : пiдручник / К. С. Серажим. – К. : Видавничо-полiграфiчний центр «Київський унiверситет», 2009. – 527 с.
18. Сучаснi аспекти дослiдження мас-медiйного дискурсу: експресiя – вплив – манiпуляцiя / Л. О. Кудрявцева, Л. П. Дядечко, О. М. Дорофєєва [та iн.] // Мовознавство. – 2005. – № 1. – С. 59–66.

19. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування : навч. посіб. / М. С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2004. – 224 с.
20. Хорошун О. О. Дискурс засобів масової інформації: характерні особливості [Електронний ресурс] / О. О. Хорошун // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2014. – № 6(2). – С. 65–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2014_6%282%29__12
21. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енцикл. словник / І. Б. Штерн. – К. : «АртЕк», 1998. – 336 с. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).
22. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови / І. П. Ющук. – К. : Освіта, 2012. – 210 с.
23. Яцимірська М. Г. Сучасний медіатекст : словник-довідник / М. Г. Яцимірська. – Л. : ПАІС, 2005. – 128 с.

ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ

1. Орфографічні помилки в текстах друкованих ЗМІ.
2. Аналіз орфоепічних помилок у мовленні теле- і радіожурналістів.
3. Акцентуаційні помилки в мовленні телевізійних журналістів.
4. Порухення лексичних норм на сторінках регіональних газет.
5. Види граматичних помилок у місцевих друкованих ЗМІ.
6. Пунктуаційні помилки в інтернет-виданнях (на матеріалі регіональних ЗМІ).
7. Стилiстичний потенціал словотворчих засобів у мові ЗМІ.
8. Функціональне навантаження синонімів, антонімів, омонімів та паронімів у мові ЗМІ.
9. Конфесійна лексика у мові мас-медіа.
10. Термінологічна лексика на сторінках місцевих періодичних видань.
11. Проблема відтворення іншомовних власних назв у текстах ЗМІ.
12. Емоційно-експресивна лексика, її функції та особливості використання у мові ЗМІ.
13. Стилiстична роль діалектизмів та жаргонізмів у сучасних мас-медіа.
14. Проблема росіянізмів у мові сучасних ЗМІ.
15. Оцінно-інформаційне значення індивідуально-авторських лексем у мові сучасної публіцистики.
16. Типові помилки у використанні фразеологічних засобів (на матеріалі місцевих ЗМІ).
17. Модифікація фразеологічних конструкцій як один із засобів підсилення виразності журналістських текстів (на матеріалі місцевих ЗМІ).
18. Типи словників української мови, особливості їх використання при редагуванні текстів мас-медіа.
19. Огріхи вживання кличного відмінка в регіональних мас-медіа.
20. Специфіка функціонування прикметників у журналістському тексті. Помилки творення ступенів порівняння якісних прикметників.

21. Типові помилки використання числівникових форм у мові ЗМІ.
22. Стилiстичнi властивостi числiвникiв у складi фразеологiзмiв (на матерiалi мiсцевих ЗМІ).
23. Стилiстичне використання займенникiв у публiцистичному тексті.
24. Функцiональне навантаження дiєслова в текстах рeгiональних ЗМІ.
25. Стилiстичне навантаження граматичних категорiй дiєслова (категорiй особи, роду, числа, виду, часу, способу, стану) в мові ЗМІ.
26. Безособові дiєслова в журналістському тексті.
27. Особливостi використання конотативних дiєслiв (на матерiалi ЗМІ).
28. Метафоризацiя дiєслова в журналістському тексті.
29. Творення та вживання дiєприкметникiв у мові ЗМІ.
30. Особливостi функцiонування дiєприслiвникiв у мові ЗМІ. Трансформацiя дiєприслiвникових зворотiв.
31. Вiдображення семантичного багатства прислiвникiв у журналістських текстах.
32. Правописні характеристики прислiвникiв та використання їх у мові преси.
33. Типові помилки у вживанні прийменникiв на сторiнках мiсцевої перiодики.
34. Типові помилки у вживанні сполучникiв на сторiнках рeгiональної преси.
35. Специфіка функцiонування часток у мові ЗМІ.
36. Вигук як носій емоцiйного навантаження у мові ЗМІ.
37. Логiчні й семантичні помилки в побудові словосполучень. Плеоназм у словосполученні (на матерiалi ЗМІ).
38. Особливостi вживання типiв простого речення в жанрово-стильовій структурі журналістського мовлення.
39. Прямий i зворотний (iнверсiйний) порядок слiв у реченні, його функцiї у мові ЗМІ.
40. Окличні та питальні речення: структура i функцiї у журнальній публiцистиці (на матерiалi рeгiональних видань).

41. Питальні висловлювання у газетних заголовках (на матеріалі регіональних ЗМІ).
42. Координація підмета й присудка. Типові помилки в мові ЗМІ.
43. Узгодження означення з означуваним словом. Типові помилки в мові ЗМІ.
44. Труднощі дієслівного й іменного керування. Типові помилки в мові ЗМІ.
45. Помилки у вживанні однорідних членів речення в журналістських текстах (на матеріалі регіональних мас-медіа).
46. Використання узагальнювальних слів у публіцистичному стилі.
47. Стилiстичне навантаження прикладок у мові ЗМІ. Відокремлені прикладки при звертанні.
48. Помилки у використанні відокремлених членів речення (на матеріалі ЗМІ).
49. Структурно-семантичні особливості порівняльних зворотів у друкованих текстах ЗМІ.
50. Функції вставних та вставлених конструкцій у публіцистичних текстах. Типові помилки.
51. Відхилення від нормативної форми звертань у мовленні журналістів.
52. Заголовки – односкладні речення в газетах та журналах (на прикладі регіональних ЗМІ).
53. Особливості вживання та експресивного навантаження неповних речень у журналістських текстах.
54. Специфіка вживання типів складного речення в журналістських текстах.
55. Структурна побудова складносурядних речень у мові ЗМІ. Пунктуаційні помилки.
56. Особливості побудови складнопідрядних речень у мові ЗМІ. Пунктуаційні норми та відхилення від них.
57. Семантичні та стилістичні можливості складних безсполучникових речень (на матеріалі ЗМІ). Норми пунктуації.
58. Уточнювальні члени речення. Пунктуаційні труднощі при відокремленні у текстах ЗМІ.

59. Синтаксична структура рекламних слоганів.
60. Синтаксичні засоби залучення уваги аудиторії в газетному тексті (на прикладі регіональних видань).
61. Оформлення орфографічно-пунктуаційного комплексу з прямою мовою й цитатами. Способи цитування та їх доцільність (на матеріалі ЗМІ).
62. Особливості функціонування чужого мовлення в медійних текстах (на матеріалі регіональних ЗМІ).
63. Синтаксичні, семантичні та стилістичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
64. Типові помилки в побудові тексту та його фрагментів (на матеріалі ЗМІ).
65. Текстові засоби змістової й емоційної виразності журналістського твору.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Структура та обсяг наукової роботи:

- титульний аркуш – 1 стор.;
- зміст – 1 стор.;
- перелік умовних позначень, символів, скорочень, термінів (за необхідності) – 1 стор.;
- вступ – 1–2 стор.;
- основна частина:
 - розділ I (короткі теоретичні відомості з досліджуваного питання) – 5 стор.;
 - розділ II (практичний аспект дослідження) – 5–6 стор.;
- висновки – 1–2 стор.;
- список використаних джерел – 1–2 стор.;
- додатки (за необхідності).

Вимоги до змісту наукової роботи

1. *Титульний аркуш* є першою сторінкою роботи, що заповнюється за зразком, поданим у *Додатку 1*.

2. *Зміст* подається на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, розділів та підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки у тексті. Не дозволяється скорочувати заголовки у змісті, подавати їх в іншій послідовності в основному тексті.

Нумерація сторінок починається з аркуша, де розташовано зміст, із номера 2.

3. Якщо в роботі використано специфічну термінологію, а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх *перелік* подається у вигляді окремого списку, який розміщується перед вступом.

Перелік має розташовуватись двома стовпчиками: у лівому в алфавітному порядку наводяться умовні позначення, символи, одиниці скорочення або терміни; у правому – їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складається, а їх розшифрування наводиться в тексті при першому згадуванні.

4. У *вступі* коротко обґрунтовуються актуальність і доцільність обраної теми, підкреслюється сутність досліджуваної проблеми; формулюються мета роботи та зміст поставлених завдань, об'єкт і предмет дослідження.

5. *Основна частина* роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів (за необхідності).

Кожний розділ розпочинається з нової сторінки. Основному тексту розділу може передувати коротка передмова з описом обраного напрямку дослідження. У кінці кожного розділу формулюються висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає можливість звільнити основні висновки від другорядних деталей.

В основній частині роботи наводяться характеристика джерел, використаних для написання роботи, та короткий огляд літератури з окресленої тематики, вказуються основні етапи наукової думки за визначеною проблемою, а також питання, які залишилися невирішеними.

Зміст основної частини повинен відповідати темі роботи та повністю її розкривати.

6. *Висновки* мають містити стислий виклад результатів вирішення наукової проблеми та поставлених завдань, зроблених у процесі аналізу обраного матеріалу, оцінок та узагальнень.

7. *Список використаних джерел* – це бібліографічні описи використаної літератури.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Рекомендована кількість джерел для реферативного повідомлення – від 10 до 20. Список обов'язково повинен містити джерела, видані в останні 3 роки.

Відомості про джерела складаються відповідно до вимог, зазначених у стандартах: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 10.11.2006 №322; ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів», затверджені наказом Держспоживстандарту України від 17.08.2004 №181; ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила», затверджений наказом Мінекономрозвитку від 22.08.2013 №1010; ДСТУ 3008:95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», затверджений наказом Держстандарту України від 23.02.1995 №58.

Наприклад:

книга одного автора оформлюється так:

Карпенко О. О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації : бібліографічний опис : навч. посіб. / О. О. Карпенко ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосміч. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т». – Х. : ХАІ, 2009. – 70 с.;

книга двох авторів:

Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – 3-тє вид., стер. – К. : Знання, 2006. – 331 с. – (Вища освіта ХХІ століття);

книга трьох авторів:

Власова Г. А. Аналітико-синтетична інформація : навч. посіб. / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова ; М-во культури і туризму України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 290 с. : іл., табл.;

книга чотирьох авторів:

Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-тех. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв,

Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478 [1] с. – (ПТО: Професійно-технічна освіта);

книга п'яти авторів і більше:

Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки, 1918–1945 рр. : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Баранов З. А., Кипаренко Г. М., Мовчан С. П. [та ін.] ; за ред. М. Швагуляка. – Львів : Афіша, 2005. – 288 с.;

збірник:

Цеков Ю. І. Підтекст художнього твору і світовідчуження письменника / Ю. І. Цеков // Проблеми сучасного літературознавства. – Одеса, 1998. – С. 149–180;

збірник під заголовком:

Античная мифология : энциклопедия / [сост., ред. и предисл. К. Королева]. – М. : Эксмо ; СПб : Мидгард, 2005. – 768 с. : ил.;

багатотомна книга:

Корнієнко М. В. Дорогами правозахисту : публікації у ЗМІ : у 3 т. / М. В. Корнієнко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2008. – Т. 2 : Інтерв'ю. – 586 с.;

дисертація та автореферат дисертації:

Ніколаєнко А. О. Удосконалення нормативної бази для вхідного контролю колісних пар вагонів : дис. ... канд. тех. наук : 05.01.12 / Ніколаєнко Андрій Олександрович. – Захищена 15.07.2008 ; затв. 20.11.2008. – Севастополь, 2008. – 151 с. – Бібліогр. : с. 68–115;

Копанєва В. О. Формування фонду мережевих ресурсів у науковій бібліотеці (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Копанєва Вікторія Олександрівна ; НБУ ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – 20 с.;

стаття із журналу:

Дзюба І. М. Україна перед сфінксом майбутнього / І. М. Дзюба // Науковий світ. – 2004. – № 2. – С. 2–6;

рецензія:

Мойсеєнко А. Наодинці зі словом / А. Мойсеєнко // Дзвін. – 1991. – № 12. – С. 143–146. – Рец. на кн. : Мірошніченко М. К. Око : поезія. – К. : Рад. письменник, 1989. – 138 с.

Картографічні документи оформлюються так:

Васильків [Карти] : обличчя міста / Держ. служба геодезії, картографії та кадастру, ДНВП «Картографія» ; ред. Л. П. Біла. – 1 : 15000. – К. : Картографія, 2009. – 1 к.

(1 арк.) : текст, іл., реклама : кольор. ; 48x68 см, склад 24x10 см – (Мандрівник). – На звороті арк. : текст, іл. – Дод. карта : Васильківський район. 1 : 220000.

Електронні джерела оформлюються відповідно до загальних правил опису літературних джерел, при цьому в квадратних дужках після назви зазначається: [Електронний ресурс]. У кінці – Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>.

Наприклад: Архіви України [Електронний ресурс] : офіц. веб-портал Держ. арх. служби України / Держ. арх. служба України. – Електрон. дані. – [К.], 2014. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>. – Назва з титул. екрана.

Посилання на сайти, портали, Інтернет-ресурси розміщуються окремо в кінці списку використаних джерел без нумерації під заголовком: «ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ», наприклад: <http://www.botany.kiev.ua>.

8. У *додатках* містяться допоміжні або додаткові матеріали, необхідні для повноти сприйняття роботи, кращого розуміння отриманих результатів: уривки аналізованих текстів, картотека, додаткові таблиці, графіки, рисунки, ілюстрації тощо.

Оформлення наукової роботи

1. Робота друкується шрифтом Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з інтервалом 1,5 (до 30 рядків на сторінці).

Поля: ліве – 30 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Обсяг роботи складає 15–20 друкованих сторінок. До загального обсягу роботи не входять: список умовних скорочень; таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки; список використаних джерел; додатки. Текст роботи має бути написаний без мовних та технічних помилок.

Робота виконується державною мовою.

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки. Заголовки структурних частин друкуються великими літерами симетрично до набору: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ». Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Заголовки пунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в підбір до тексту.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 1 інтервалу.

2. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака «№».

Усі сторінки роботи, враховуючи титульну сторінку та додатки, підлягають суцільній нумерації, номер на титульній сторінці не ставиться, а на наступних сторінках проставляється у правому нижньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумеруються тільки розділи основної частини. Зміст, вступ, висновки не нумеруються.

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться. Заголовок розділу друкуються з нового рядка.

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу за правилом: номер розділу, номер підрозділу. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3.». Заголовок підрозділу наводиться у тому самому рядку.

Пункти нумеруються в межах кожного підрозділу таким чином: номер розділу, номер підрозділу, номер пункту, наприклад: «2.3.4.». Заголовок пункту наводиться у тому самому рядку, але пункт може й не мати заголовка.

У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапка не ставиться.

Рисунки нумеруються в межах розділу арабськими цифрами (аналогічно до формул та підрозділів) і позначаються словом «Рис.», наприклад «Рис. 1.2».

Таблиці нумеруються послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над заголовком таблиці розміщується напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.3».

Додатки оформлюються як безпосереднє продовження роботи на наступних сторінках. Вони розміщуються в порядку посилань у тексті роботи. Кожен із додатків має розміщуватись на окремій сторінці. Додаток повинен мати заголовок, який друкується вгорі симетрично відносно тексту. Додатки нумеруються великими українськими літерами та позначаються словом «Додаток», наприклад: «Додаток Б».

3. Абзацний відступ повинен складати 12–15 мм.

4. Під час написання роботи студент має посилатися на наукові джерела, матеріали, ідеї, висновки, результати, які використовуються в роботі. Це дає можливість перевірити наведені відомості. Посилатися слід на останні видання публікацій.

Якщо в роботі використовуються відомості з матеріалів із великою кількістю сторінок, тоді необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць.

Посилання в тексті роботи на джерело зазначається порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...».

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на конкретні відомості, цитата наводиться в лапках, а посилання береться у квадратні дужки із зазначенням порядкового номера джерела в списку використаних джерел та відповідної сторінки. Наприклад: «... набуття наукового знання передбачає оперування фактами, які характеризують певне явище, розробку наукової гіпотези (теорії), яка

пояснює те чи інше явище і постановку експерименту для доведення висунутої теорії» [8, с. 37].

Текст цитати необхідно точно відтворювати і наводити повністю, щоб не спотворити думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. У тексті роботи поширеним є непряме цитування автора (переказ, виклад думок автора своїми словами), однак при цьому слід точно викладати думки автора та давати відповідні посилання на джерело.

Посилання на ілюстрації в тексті роботи вказуються порядковим номером ілюстрації, наприклад «рис. 1.2».

На всі таблиці роботи мають бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть скорочено, наприклад «...у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад «див. табл. 1.3».

5. Ілюстративний матеріал у роботі використовується з метою більш наочного представлення результатів досліджень та їх обґрунтування.

Найчастіше в роботах використовуються такі види ілюстративних матеріалів: креслення, рисунки, таблиці, діаграми, графіки, схеми, фотографії.

Усі ілюстрації зазначаються у тексті роботи.

Назва ілюстрації розміщується відразу після її номера, внизу.

Цифровий матеріал роботи оформлюється у вигляді таблиць. Слово «Таблиця» починається з великої літери, прописується курсивом і розміщується у верхньому правому куті сторінки, а її назва – посередині, симетрично до тексту і наводиться жирним шрифтом.

Заголовки граф мають починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків має бути не менше ніж 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблиця розміщується після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без обертання переплетеного блока рукопису або з обертанням за стрілкою годинника.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. У разі перенесення таблиці на інший аркуш слово «Таблиця», її номер і назва не повторюються, далі над іншими частинами праворуч пишуться скорочено слова «Продовж. табл.» і вказується тільки номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл. 1.2».

Додаток 1. Зразок оформлення титульного аркуша

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет філології
Кафедра журналістики

Навчальна дисципліна: мова ЗМІ

**МОДИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ЯК ОДИН ІЗ
ЗАСОБІВ ПІДСИЛЕННЯ ВИРАЗНОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ
(НА МАТЕРІАЛІ МІСЦЕВИХ ЗМІ)**

Роботу виконав:

Бондаренко Андрій Вікторович,
студент II курсу спеціальності
«Журналістика»

Науковий керівник:

Савчук Руслана Любомирівна,
викладач кафедри журналістики,
кандидат філологічних наук

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ІСПИТУ З КУРСУ «МОВА ЗМІ»

1. Зміст і структура курсу «Мова ЗМІ», його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами.
2. Поняття національної та літературної мови. Ознаки літературної мови.
3. Культура мови і культура мовлення. Основні комунікативні ознаки культури мовлення.
4. Мовна норма. Типи мовних норм.
5. Поняття рідної та державної мови. Конституція України про державну мову та мови національних меншин.
6. Престиж мови. Мовна ситуація. Мовна політика.
7. Геноцид – етноцид – лінгвоцид. Основні форми лінгвоциду в Україні та в інших державах.
8. Україномовні ЗМІ: сучасний стан, проблеми, перспективи, тенденції.
9. Аналіз мовної політики регіональних ЗМІ.
10. Основні проблеми культури мови у ЗМІ.
11. Українська мова – одна із форм національної культури. Суспільний характер мови, її функції.
12. Мова як біологічне та психічне явище.
13. Мова і мислення.
14. Мова і мовлення.
15. Знакова природа мови. Мовознавство й семіотика.
16. Система і структура мови. Основні одиниці мови та їх функції. Поняття синхронії та діахронії.
17. Науки про мову. Міждисциплінарні мовознавчі науки ХХІ ст., їх завдання та перспективи.
18. Предмет і завдання фонетики. Акустичні властивості звуків.
19. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. Мовний апарат.
20. Класифікація голосних та приголосних звуків.
21. Сегментні і суперсегментні одиниці мови. Склад. Наголос.

22. Фонологія як розділ мовознавства. Поняття фонем. Функції фонем.
23. Поняття орфоєпії. Орфоєпічні норми. Основні випадки порушення орфоєпічних норм.
24. Вимова голосних.
25. Вимова приголосних.
26. Порушення орфоєпічних норм при вимові звуків і наголошенні слів у мовленні на радіо і телебаченні. Рекомендації щодо виправлення помилок у вимові та наголошенні.
27. Писемне мовлення як матеріальне втілення мислення людини. Неалфавітні види письма. Піктографічне письмо. Ідеографічне письмо.
28. Алфавітне письмо. Алфавіт – зоровий образ культурного розвитку народу. Транслітерація українського алфавіту латинськими буквами.
29. Український правопис. Підсистеми правопису: графіка, орфографія, пунктуація.
30. Українська графіка. Графічні засоби. Транслітерація та її роль у передачі іншомовних власних назв.
31. Орфографія. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, історичний, або традиційний.
32. Новий український правопис. Суть концепції сучасного українського правопису. Найскладніші правила чинного українського правопису.
33. Предмет і завдання лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.
34. Слово як номінативна одиниця мови. Поняття лексеми.
35. Лексичне й граматичне значення слова. Типи лексичних значень. Пряме і переносне значення слова в мові ЗМІ.
36. Полісемія (багатозначність слів) та моносемія (однозначність слів). Терміни. Дефініція терміна.
37. Ключові терміни журналістики. Робота над словом у журналістській творчості.

38. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, їх типи та особливості використання в мові ЗМІ.
39. Ономастика як наука про власні імена. Антропоніми, топоніми, гідроніми тощо. Особливості використання ономастичної лексики в газетному мовленні.
40. Групи лексики сучасної української мови за походженням. Власне українська і запозичена лексика. Основні причини запозичень. Старослов'янізми в українській мові, їх основні ознаки.
41. Слова іншомовного походження. Інтернаціоналізми, екзотизми (етнографізми) та варваризми, їх значення в публіцистичному тексті. Явище пуризму.
42. Функціонально-стилістична характеристика іншомовних слів у журналістських текстах.
43. Стилістично нейтральна та стилістично забарвлена лексика. Розмовна та просторічна лексика, їх склад та характер. Діалектизми. Жаргонізми й арготизми.
44. Активна і пасивна лексика. Архаїзми й історизми. Неологізми, їх види. Оказіоналізми.
45. Неологізація лексики в українських ЗМІ.
46. Загальне поняття про функціональні стилі української мови, їх коротка характеристика.
47. Публіцистичний стиль як основа мовлення ЗМІ, його особливості. Роль журналістів у становленні й збагаченні публіцистичного стилю.
48. Поняття фразеології. Джерела і склад української фразеології.
49. Фразеологізми, їх класифікація. Структурні типи фразеологічних одиниць.
50. Фразеологізми як засіб емоційного впливу у газетному, теле- і радіомовленні.
51. Трансформація фразеологізмів у мові мас-медіа.
52. Мовні штампи. Уникнення мовних штампів у ЗМІ (у пресі, на радіо, телебаченні).
53. Поняття про лексикографію. Сучасна українська лексикографія. Типи словників.

54. Значення енциклопедій та словників у редакційній практиці. Робота журналістів зі словниками.
55. Поняття про морфеміку. Морфема – мінімальна значуща одиниця мови.
56. Корінь, його значення і структура.
57. Характеристика афіксальних морфем: префікс, суфікс, закінчення, постфікс, інтерфікс, конфікс, уніфікс.
58. Основа слова. Характеристика основи слова.
59. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Предмет і завдання словотвору.
60. Способи словотворення в сучасній українській мові.
61. Морфологія. Загальне поняття про частини мови. Критерії виділення частин мови.
62. Іменник. Відмінювання іменників, відміни та групи.
63. Кличний відмінок іменників. Форми звертань в українській мові. Огріхи вживання кличного відмінка у ЗМІ.
64. Відмінювання власних назв, аббревіатур. Невідмінювані іменники.
65. Прикметник. Розряди прикметників за значенням, групування за формою та відмінюванням.
66. Ступені порівняння прикметників. Помилки у вживанні форм ступенів порівняння прикметників у мові ЗМІ.
67. Словотворення прикметників.
68. Числівник. Лексико-граматичні розряди числівників, їх відмінювання.
69. Правописні особливості числівників.
70. Специфіка використання числівників у мові ЗМІ. Типові помилки.
71. Займенник. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.
72. Граматико-стилістичне використання займенників у будові публіцистичного тексту. Типові помилки у вживанні займенників.
73. Дієслово. Неозначена форма дієслова. Дієвідмінювання. Граматичні категорії дієслова. Стилістична зміна часових форм і

способів дієслів у тексті.

74. Особливості використання дієслів у мові мас-медіа.

75. Безособові дієслова в тексті. Форми на *-но*, *-то*, особливості їх функціонування в публіцистичному тексті.

76. Дієприкметник. Тенденції вживання активних дієприкметників у мові ЗМІ. Способи перекладу.

77. Дієприслівник. Особливості функціонування дієприслівників у мові мас-медіа.

78. Прислівник. Розряди прислівників за значенням, походженням і будовою. Особливості правопису, наголошення прислівників та прислівникових словосполучень.

79. Безособово-предикативні слова (слова «категорії стану»). Перехід прислівників у прийменники, сполучники та частки.

80. Відображення в журналістських текстах семантичного багатства прислівників.

81. Прийменник. Первинні (непохідні) та вторинні (похідні) прийменники. Правопис прийменників. Вживання прийменників із різними непрямыми відмінками іменників, семантика прийменникових конструкцій.

82. Синонімія прийменникових конструкцій у публіцистичному тексті. Помилки у вживанні прийменників. Роль прийменникових конструкцій у творенні словосполучень.

83. Сполучник. Типи сполучників за походженням. Прості, складні й складені сполучники. Семантична характеристика сурядних і підрядних сполучників. Правопис сполучників.

84. Випадки ненормативного вживання сполучників у журналістських текстах.

85. Частки, їх семантико-конструктивна й стилістична роль у тексті. Словотворчі, формотворчі частки. Правопис часток.

86. Особливості вживання часток у мові ЗМІ.

87. Вигук. Семантичні різновиди вигуків (емоційно-експресивні, звуконаслідувальні, формули вітання та прощання). Поповнення вигуків за рахунок інших слів, словосполучень та речень. Помилки у вживанні вигуків.

88. Специфіка використання вигуків у мові ЗМІ.
89. Синтаксис як учення про будову речень і словосполучень. Предмет синтаксису. Синтаксис і пунктуація. Основні синтаксичні одиниці.
90. Словосполучення та інші сполучення слів.
91. Типи словосполучень за морфологічним (частиномовним) вираженням головного слова.
92. Граматичні зв'язки слів у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).
93. Семантика словосполучення. Сміслові відношення між компонентами: атрибутивні (означальні), об'єктні й обставинні.
94. Особливості використання словосполучень у мові ЗМІ. Помилки у побудові словосполучень.
95. Речення як синтаксична одиниця. Ознаки речення. Речення і судження. Типи речень.
96. Аспекти вивчення речення: формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний і комунікативний.
97. Функції простого речення у журналістській практиці.
98. Просте двоскладне речення. Головні члени речення. Підмет, його формальні та семантичні особливості. Види підмета за будовою.
99. Присудок. Формальні та семантичні особливості присудка. Види присудка за будовою.
100. Поняття про другорядні члени речення. Складні випадки розмежування.
101. Додаток як синтаксичне вираження об'єкта. Прямі і непрямі додатки.
102. Означення як синтаксичне вираження атрибута. Узгоджене та неузгоджене означення. Прикладка як особлива форма означення.
103. Обставина як синтаксичне вираження різних ознак відношень дії або стану. Види обставин.
104. Загальна характеристика односкладних речень, їх функції в мові ЗМІ. Типи односкладних речень (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні (називні), генітивні).

105. Неповні речення, слова-речення, незакінчені (обірвані) речення, їх функціональне навантаження в публіцистичному тексті.
106. Поняття про просте ускладнене речення, його функції в мові ЗМІ.
107. Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. Пунктуація.
108. Речення з відокремленими членами (означеннями, прикладками, обставинами, додатками, уточнювальними словами), способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
109. Речення зі вставними і вставленими конструкціями, способи їх вираження та функції в мові ЗМІ. Пунктуація.
110. Звертання, його види. Звертання різної тональності у практиці журналіста. Пунктуація.
111. Складне речення. Визначальні ознаки складного речення, його функції в мові ЗМІ.
112. Складносурядні речення, їх функціонування в мові ЗМІ. Синтаксичні відношення між частинами складносурядних речень, різновиди складносурядних речень. Пунктуація.
113. Загальна характеристика складнопідрядних речень, їх структура і функції в мові ЗМІ. Засоби оформлення зв'язку між головною і підрядною частинами. Типи складнопідрядних речень. Пунктуація.
114. Безсполучникові складні речення, їх функції в мові ЗМІ. Безсполучникові складні речення з однотипними та різнотипними частинами.
115. Поняття про багатокomпонентні складні речення з різними видами зв'язку, їх функціональне навантаження в мові ЗМІ. Пунктуація.
116. Період, його структурні типи, особливості інтонації.
117. Поняття про чуже мовлення і засоби його передачі.
118. Пряма мова та способи її вираження у публіцистичному тексті. Пунктуація.
119. Непряма мова. Розділові знаки в реченнях із непрямою мовою.
120. Невласне пряма мова, або вільна непряма мова.

121. Діалог, або діалогічна мова. Розділові знаки при діалозі. Діалог у сучасному телевізійному мовленні.
122. Цитата та засоби її передачі в мові ЗМІ. Розділові знаки при цитатах.
123. Сутність тексту, його ознаки. Типологія текстів.
124. Складне синтаксичне ціле (надфразна єдність, прозова строфа) як одиниця тексту. Засоби зв'язку компонентів складного синтаксичного цілого. Стилiстичні властивості складного синтаксичного цілого в текстах ЗМІ.
125. Поняття про дискурс. Типи дискурсів.
126. Особливості публіцистичного тексту.
127. Початки і кінцівки як структурні елементи радіо- та телепрограм, телетекстів.
128. Абзац. Роль абзаців у тексті.
129. Особливості редагування тексту.

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Навчально-методичне видання

САВЧУК РУСЛАНА ЛЮБОМИРІВНА,
кандидат філологічних наук, викладач кафедри журналістики
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МОВА ЗМІ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЖУРНАЛІСТИКА»**

В авторській редакції

Друк: підприємець Голіней О. М.
76008, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 128,
тел.: (0342) 58 04 32, 050 540 30 64
Папір офсетний, друк цифровий,
підписано до друку 10.11.2017,
формат 60x84/16, ум. друк. 7,7 арк.
Зам. № 198 від 10.11.2017, наклад 300 прим.